

**KOMISJA SPECJALNA
do walki z nadużyciami
i szkodnictwem gospodarczym**

7.XII.1945 – 7.XII.1946

320.

WARSZAWA
NAKŁADEM KOMISJI SPECJALNEJ

BIBLIOTEKA
Urzędu Powiatowego Łąckiego
Data: ~~IV 24/1961~~
Nr: ~~3079~~

KOMISJA SPECJALNA do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym

7. XII. 1945 – 7. XII. 1946

1005026999

WARSZAWA
NAKŁADEM KOMISJI SPECJALNEJ

B-18824

Nr. LNW. 320

Zb 1269/62/32

Q. 1269/62/32

Komisja Specjalna do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym jest koniecznym i niezwykle ważnym instrumentem państwa demokratycznego w przejściowym okresie powojennym, - gdy zła wola lub chciwość ludzka wykorzystuje nienuormowane jeszcze w polni stosunki gospodarsze i trudniąc będące nienuitnymi na szkodzenie wojny.

Niebezpieczeństwo, zagrażające demokracji ludowej ze strony elementów szkodliwych i przestępczych jest w tym okresie grzawniejsze, niż zwykle, zaś normalny obrot zżb. wiczy i korny działu jeszcze nie dosi szybko i sprawnie w stosunku do rozmiarów szkód, wyrządzanych narodowi i państwu przez złotyńców i grabieżców mienia społecznego

Szkodnictwo wobec narodu i państwa jest, pośrednio lub bezpośrednio, przyczyną, wyrządzającą ludowi przycięzemu. To też walka, którą prowadzi Komisja Specjalna na swym ważnym powołaniu, winna znaleźć poparcie i współdziałanie ze strony mas ludowych

Tylko wówczas walka ta będzie dosi skuteczną!

Włodzisław Baran

urewalpnie rounsi wile brachin
(ten h. nie uyl; lito nie nie rub.) w
pauze, urodo dade pouklypne rezultaty
stanowa pnedawada atmosfere pnedwad
croua o brachinowu spekulaczi

brachinowu spekulaczi wroum rajmawo h. me
tyle drachiny sprawu, brachinowu, lito
uolow do brachin, h. uolow h. sprawu pned
uolow, a stanowa talow, lito na uolow
uolow drachin me drachinowu h. rajmawo
lito, apomowu h. pned, lito rajmawo
brachinowu spekulaczi wroum drachin uolow
pnedowu sprawu uolowu, pnedowu, h.
pnedowu pnedowu pnedowu, uolow
uolowu pnedowu pnedowu pnedowu pnedowu
brachinowu pnedowu, uolowu
brachinowu spekulaczi wroum rounsi rajmawo
h. talow sprawu, o lito pnedowu h.
uolow, a pnedowu me brachin
21 X 1946, pnedowu

W ręce tych, którzy nas zobowiązali do bezkompromisowej walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym, składamy krótkie sprawozdanie naszej pracy, naszych trudności, doświadczeń i osiągnięć. Składamy je w ręce społeczeństwa.

Zdajemy sobie sprawę, że nie mało było w naszej pracy niedociągnięć, lecz górowała w niej niezłomna wola sprostania naszym niełatwym zadaniom.

Rok ubiegły był rokiem krzepnięcia naszego młodego organizmu państwowego, rokiem stabilizacji i zapoczątkowania planowej gospodarki narodowej.

Wszystkie nasze siły staraliśmy się włączyć w nurt pracy i walki całego Narodu o lepsze jutro Polski Ludowej.

**KOMISJA SPECJALNA
DO WALKI Z NADUŻYCIAMI I SZKODNICTWEM
GOSPODARCZYM.**

ROMAN ZAMBROWSKI
Członek Prezydium Krajowej Rady Narodowej
Przewodniczący Komisji Specjalnej

ROMAN ZAMBROWSKI

Przewodniczący Komisji Specjalnej
Członek Prezydium Krajowej Rady Narodowej

ROK PRACY KOMISJI SPECJALNEJ

Komisja Specjalna — jako organ nadzwyczajny, wyodrębniony z aparatu sądowo - prokuratorskiego i rządzący się zasadami odmiennymi od stosowanych w praktyce sądowej, spotykała się w ciągu pierwszego roku swojej działalności z bardzo różną oceną — od głosów szczerego uznania do ostrej krytyki.

Już sama nazwa Komisji, podkreślająca jej charakter nadzwyczajny i przejściowy, budziła w pewnych kołach konserwatywnie myślących nastroje niechętniej rezerwy i ciągłego oczekiwania na rozwiązanie Komisji Specjalnej.

Tym bardziej konieczne jest, aby bilans pierwszego roku działalności Komisji Specjalnej stał się znany całemu społeczeństwu.

Powstanie Komisji Specjalnej i jej dalsze istnienie ma głębokie uzasadnienie w sytuacji Polski powojennej.

Okresy powojenne zwykle charakteryzują się obniżeniem moralności i poczucia praworządności w społeczeństwie i wynikającą stąd plagą nadużyć i korupcji, w ekonomice zaś typowym dla okresów powojennych jest głód towarowy i jego wierna towarzysza — spekulacja.

Po pierwszej wojnie światowej 1914 — 1918 kryzys nadprodukcji, głód towarowy, inflacja i żerująca na tych trudnościach gospodarczych spekulacja zrodziły próby powołania specjalnych „urzędów do walki z lichwą“, a dla walki z nadużyciami w urzędach i instytucjach państwowych jeszcze w 1928 roku rząd musiał powołać „Nazwyczajną Komisję do walki z nadużyciami, naruszającymi interesy państwa“. W ówczesnych warunkach społeczno-gospodarczych instytucje te nie były w stanie rozwinąć szerszej działalności i żadnej roli w praktyce nie odegrały.

Ówczesny model społeczno - gospodarczy, kiedy to niemal cały przemysł, banki i wielka własność ziemska należały do wielkich kapitalistów i obszarników, którzy mogli bezkarnie prowadzić rabunkową gospodarkę i kumpować aparat państwowy — wykluczał efektywną walkę z nadużyciami.

Masy pracujące najbardziej zainteresowane w tej walce, odczuwające bezpośrednio brzemień rozpasania spekulacji i korupcji, mimo wszelkich pozorów demokracji i sejmowładztwa były faktycznie bezbronne, bo pozbawione

wplywu na politykę Państwa, a wszelkie organa, powoływane do walki z lichwą i nadużyciami, nie nastawione na pomoc warstw zainteresowanych w tej walce i pozbawione oparcia w nich, musiały się w tych warunkach okazać bezsilne.

Dziś, w warunkach demokracji ludowej, sytuacja jest odmienna. Nie łatwe jest jednak i obecnie zadanie organów, powołanych do walki z korupcją i spekulacją. Wystarczy przypomnieć choćby dwa następujące zasadnicze momenty. Po pierwsze: wojna i okupacja obniżyły poziom moralny społeczeństwa. Warunki egzystencji pod panowaniem okupanta zmuszały ludność naszego kraju do samoobrony, w której oszukanie urzędnika, łapówka, nadużycie, spekulacja, handel łańcuszkowy — stały się procederem masowym, wchodziły w zwyczaj i urastały niekiedy do znaczenia cnoty narodowej. Miliony ludzi ratowało się w ten sposób od śmierci głodowej, a tysiące sprytnych ludzi interesu zbijało majątki.

Po wojnie warunki zmieniły się gruntownie, ale zwyczaje i nałogi wykazują zazwyczaj nie małą żywotność, tym trwalszą, że w warstwach posiadających — w szczególności w sferach tzw. inicjatywy prywatnej, ograniczonych przez wielkie reformy społeczne w ich stanie posiadania, a co za tym idzie w ich roli gospodarczej i politycznej — a nawet w pewnych ogniwach aparatu urzędniczego, obciążonego tradycją służenia kapitałiście i obszarnikowi, największy właśnie posłuch mają wszelkie defetystyczne i wręcz antypaństwowe idee, szerzone przez nielegalne i legalne koła reakcyjne.

Po wtóre: nowy model gospodarczy Polski Ludowej, stworzony przez reformę rolną, unarodowienie przemysłu i dekret o ochronie inicjatywy prywatnej stwarza potężny sektor gospodarki państwowej, a przez to pozwala ograniczyć kapitalistyczną anarchię, wprowadza elementy planowej gospodarki, likwiduje bezrobocie i stwarza niewątpliwie najlepsze warunki odbudowy i rozbudowy gospodarczej, ale z drugiej strony przy tak wielkim zakresie gospodarki państwowej urasta do poważnego problemu niebezpieczeństwo biurokratyzmu.

Jeśli bowiem nasz nowy model gospodarczy już pokazał swą wyższość wyzwalając nieznane przed tym zjawiska ofiarności, zapału, bohaterstwa ze strony robotników, techników i inżynierów w pracy nad odbudową zniszczeń i wzrostem wydajności pracy, jeśli pojawiło się zainteresowanie dla planu fabrycznego i jego wykonania, jeśli wyścig pracy zdobywa sobie coraz bardziej prawo obywatelstwa, to przecież trudno negować jednocześnie istnienie takich zjawisk jak bezduszny biurokratyzm w wielu ogniwach aparatu gospodarczego, brak inicjatywy i zainteresowania dobrem publicznym, rozrzutna gospodarka, nadużycia i wręcz kradzieże własności państwowej, traktowane jako „rzecz niczyja“.

To są niewątpliwie szczególne trudności naszego okresu i to tym dotkliwsze, że splatają się one z trudnościami wynikającymi ze zniszczeń wojennych, z głodu towarowego i konieczności regulacji towarów i ze wszystkich perturbacji, wynikających z równoległości istnienia sektora państwowego i prywatnego. Wymienione wyżej warunki rozwoju spekulacji

i korupcji i fakt rozpowszechnienia tych plag społecznych, rzucający się każdemu obywatelowi w oczy, uzasadnił powstanie Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym.

Komisja wkracza wtedy, gdy działalność przestępcza godzi w interes gospodarczy ogółu, tamując akcję normowania warunków bytu, gdy zachodzi nadużycie władzy na szkodę państwa lub społeczeństwa, lub gdy charakter przestępstwa nasuwa obawy, że może ono stać się masowym. Tam, gdzie obrażono nie tylko literę prawa, ale interesy i poczucie moralne społeczeństwa — interwencja musi być szybka i bezapelacyjna. I to jest właśnie zadaniem Komisji Specjalnej.

Siłą Komisji, warunkiem efektywności jej działania stał się fakt możliwy tylko na gruncie osiągnięć ustrojowych Polski Ludowej: połączenie w jej organach fachowego czynnika w postaci plejady oddanych demokracji prawników z najlepszymi, ideowymi przedstawicielami czynnika społecznego — Związków Zawodowych, Związku Samopomocy Chłopskiej, demokratycznych partii politycznych.

Dzięki tej symbiozie czynnika fachowo-prawniczego z ideowym czynnikiem społecznym złagodzony został dotkliwy brak kadry sądowo-prokuratorskiej i umożliwione zostało zrealizowanie postulatu szybkości w działaniu represyjnym, tak ważnej dla osiągnięcia istotnych rezultatów w walce z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym.

Oparcie działalności organów Komisji Specjalnej na ideowym aparacie i na jego bliskim kontakcie z najbardziej patriotycznymi i demokratycznymi organizacjami mas pracujących dały jej takie możliwości działania, jakich nie mogły uzyskać analogiczne, z punktu widzenia zadań, organy powołane do walki z nadużyciami w Polsce w latach dwudziestych.

Bilans pracy Komisji Specjalnej za pierwszy rok jej działalności oświetlają następujące cyfry:

Ogółem do 1. XI. 1946 r. wpłynęło do biur skarg przy Biurze Wykonawczym Komisji Specjalnej i 14 wojewódzkich delegaturach 14035 doniesień, w tej liczbie od osób prywatnych 4480, z urzędów państwowych 8.208, od instytucji społecznych 1347.

Z ogólnej liczby 14.035 doniesień i skarg Biuro Wykonawcze i delegatury nadały bieg 7.491 skargom, kierując 210 spraw do sądu, 3.270 spraw do prokuratury, 3.234 sprawy do innych władz i urzędów, i 777—dochodzenia we własnym zakresie na podstawie art. 10 Dekretu o Komisji Specjalnej, nadającego Komisji prawo kierowania do obozu pracy przymusowej za nadużycia, szkodnictwo gospodarcze i wstręt do pracy.

Już z cyfr tych wynika, że organy Komisji Specjalnej po wstępnym dochodzeniu kierują ogromną większość doniesień dla dalszego postępowania do sądu, prokuratury, urzędów śledczych MO, UB, delegatur Biura Kontroli Państwa itd.

Tylko w 777 sprawach Biuro Wykonawcze i delegatury uznały, że przestępstwo dokonane zostało w takich okolicznościach, iż wymagało natych-

miastowej represji, wynikającej z nadzwyczajnych uprawnień Komisji Specjalnej.

Poniżej podane cyfry rzucają charakterystyczne światło na przestępstwa ścigane przez Komisję i na typową „klientelę” obozu pracy przymusowej.

Z 1.036 osób skazanych do dnia 1. X. 46 r. na obóz pracy, skierowano:

za grabież mienia publicznego (sprzeniewierzenie, kradzież, szaber)	208 osób
za lichwę, spekulację, nielegalny handel towarami UNRRA i obcymi walutami	356 osób
za nadużycia służbowe i łapownictwo	175 osób
oraz za inne formy szkodnictwa gospodarczego	297 osób

Na pozycję społeczną i stanowisko przestępców ściganych przez Komisję Specjalną do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym rzucają światło następujące cyfry:

W omawianej grupie 1.036 osób skierowanych do obozu było:

urzędników państwowych w przemyśle i administracji	321
(w tym 192 na stanowiskach kierowniczych)	
pracowników spółdzielczości	67
kupców i właścicieli przedsiębiorstw oraz rzemieślników	293
zawodów wyzwolonych	17
rolników	64
szabrowników, spekulantów i „niebieskich ptaków” bez określonego zajęcia	274

Tak wygląda bilans cyfrowy działalności Komisji Specjalnej.

Stanowczość i szybkość działania Komisji, ideowość i nieprzekupność jej pracowników, ścisły kontakt ze społeczeństwem i w szczególności z ideowymi organizacjami mas ludowych uczyniły z Komisji Specjalnej groźny oręż przeciw korupcjonistom i spekulantom, ostre narzędzie demokracji ludowej w służbie sprawiedliwości społecznej i praworządności.

Jest rzeczą oczywistą, że młody i stosunkowo szczupły, bo liczący w całym kraju tylko nie wiele ponad 400 funkcjonariuszów aparat nie zawsze jest w stanie sprostać ogromnym zadaniom i nie zawsze wolny jest od błędów i braków. Słabą stroną pracy delegatur jest powolne tempo prowadzenia dochodzeń. Charakterystycznym i często spotykanym błędem jest niechęć delegatur do przekazywania rozpracowanych przez nich spraw do sądów powszechnych, niechęć wynikająca z istniejącego w niektórych ośrodkach szkodliwego antagonizmu między organami Komisji Specjalnej a organami sądowymi.

Niechęć organów Komisji Specjalnej do przekazywania spraw do sądów stanowi niekiedy zupełnie nie uzasadnioną premię dla przestępcy, bowiem w sprawach, dobrze przygotowanych przez organa Komisji, sąd mógłby częstokroć zastosować znacznie wyższy wymiar kary niż Komisja Specjalna,

której przysługuje uprawnienie kierowania do obozu pracy najwyżej na okres 2-letni.

Głos opinii publicznej domagającej się od Komisji Specjalnej bardziej surowego karania przestępców jest słuszny i uzasadniony, i wymaga właśnie większej współpracy organów Komisji Specjalnej z Sądami Rzeczypospolitej.

Najślabszym jednak punktem w dotychczasowej działalności Komisji Specjalnej jest ciągle jeszcze nie dostateczna efektywność w walce ze spekulacją towarową.

Wszystkie próby zwwyżki cen, jakie miały miejsce w okresie ostatnich 6 miesięcy, nie miały uzasadnienia gospodarczego. Jaskrawym dowodem tego jest fakt, że następowały one nazajutrz po tego rodzaju wystąpieniach, jak Churchilla w Fultonie, czy Byrnesa w Sztutgardzie itp. Również ostatnia październikowa zwwyżka cen nie miała poważnego uzasadnienia gospodarczego, a miała jak i poprzednie charakter spekulacyjny. Fakt ten nakazuje, zarówno w interesie równowagi gospodarczej państwa, jak i w interesie szerokich mas pracujących, ciągle pogotowie antyspekulacyjne.

Trzeba stwierdzić, że poza Komisją Specjalną interwencji aparatu represyjnego w tych wypadkach nie było i w tych warunkach, przy niebezpiecznym wzroście spekulacji, nie wielki stosunkowo aparat Komisji Specjalnej nie mógł całkowicie jej zahamować, mimo iż organa Komisji energicznie interweniowały, wciągając do pracy aktyw robotniczy i pracowniczy.

Pożyteczna praca organów Komisji Specjalnej, kontrolujących dorywczo i sporadycznie ceny, nie może być dość efektywna już chociażby dlatego, że organa Komisji punkt ciężkości kontroli i represji kierują przeciw detalistom, pomijając często hurtownika. Decydujące znaczenie ma jednak konieczność uruchomienia terenowych, powiązanych z administracją na szczeblu starostwa i związanych z organizacjami konsumentów organów walki z lichwą i spekulacją, które w oparciu o pomoc Komisji Specjalnej mogłyby walkę ze spekulacją uczynić na prawdę skuteczną.

Pewne znaczenie dla wzrostu efektywności walki ze spekulacją miałyby również rozszerzenie uprawnień Komisji Specjalnej w sensie dania jej prawa nakładania grzywny.

Jak wynika z powyższego, podniesienie poziomu pracy Komisji Specjalnej może być dokonane nie tylko przez usunięcie wskazanych niedociągnięć i uogólnienie najlepszych doświadczeń, ale również przez rozszerzenie i usprawnienie działalności Komisji drogą ustawodawczego rozszerzenia jej uprawnień.

Dotychczasowe doświadczenie pracy Komisji Specjalnej daje rękojmię, że w dziele walki przeciw korupcjonistom, spekulantom i szabrownikom odegra ona i w przyszłości rolę niezawodnego narzędzia Polski Ludowej.

Dr KAZIMIERZ JASIŃSKI
Dyrektor Biura Wykonawczego

WKŁAD ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH w pracę Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym

Potrzeba powołania do życia specjalnej instytucji mającej na celu walkę z nadużyciami wysuwana była niejednokrotnie przez prasę i instytucje społeczne i polityczne. W okresie przejściowym, dzielącym zwycięskie zakończenie wojny od momentu zawiązywania się nowego życia pokojowego, w okresie obejmowania i zagospodarowywania przez aparat państwowy terenów wyzwolonych, choroba społeczna kwitnąca podczas wojny i okupacji hitlerowskiej, objawiająca się w nadużyciach, korupcji i szkodnictwie gospodarczym przybrała zastraszające rozmiary.

Stała się ona groźna zarówno dla narodu jak i Państwa.

Przesączając się do wszystkich warstw społecznych zagrażała ona rozprzestrzenieniem się w najmniej dotąd podatnej na te wpływy klasie robotniczej. Sprzyjało temu ciężkie położenie robotnika, niepomierzenie niskie płace zarobkowe, wyjątkowo trudne warunki aprowizacyjne, jako zjawiska wiążące się z chaosem panującym w tym czasie w dźwigającym się z ruin i pożogi wojennej przemyśle.

Nad sprawą tą nie mogła przejść do porządku dziennego najbardziej związana z bytem klasy robotniczej Komisja Centralna Związków Zawodowych.

Na posiedzeniu rozszerzonego Plenum K. C. Z. Z. w dniu 1 września 1945 r. zapadła uchwała podjęcia i wzmożenia walki z korupcją i łapownictwem następującej treści:

1. Wzmocnić walkę, prowadzoną z tym złem, i wezwać Rząd do:
 - a. stworzenia specjalnej komisji do walki z korupcją, łapownictwem, spekulacją i bandytyzmem, do której to komisji weszliby przedstawiciele Związków Zawodowych i Partii Politycznych.
 - b. natychmiastowego stworzenia Sądów Ludowych o charakterze doraźnym, uprawnionych do wydawania wyroków łącznie do kary śmierci i konfiskaty majątku.

- c. utworzenia przymusowych obozów pracy dla szabrowników i spekulantów.
 - d. przyspieszenia szkolenia kadr fachowych spośród synów robotniczych i chłopskich dla sądownictwa.
 - e. natychmiastowego sprawdzenia przy szerokim udziale czynnika społecznego kwalifikacji etycznych i społecznych wszystkich pracowników aparatu prokuratorskiego, sądowego i administracyjnego, przede wszystkim w urzędach centralnych.
2. Polecieć wszystkim Zarządom Głównym, Okręgowym Komisjom Związków Zawodowych, Powiatowym Radom Związków Zawodowych i Radom Zakładowym usprawnienie i umasowienie istniejących Komisji Kontroli Społecznej, wciągając do walki ogół pracujących.

Uchwała powyższa została przedłożona przez Prezydium K. C. Z. Z. Rządowi, który oceniając wagę zagadnień spowodował opracowanie i opublikowanie w dniu 7 grudnia 1945 r. dekretu o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym.

W skład Komisji, oprócz przedstawicieli kilku resortów państwowych, wszedł przedstawiciel Komisji Centralnej Związków Zawodowych oraz przedstawiciel Związku Samopomocy Chłopskiej. Przedstawicielowi KCZZ powierzone zostało jedno z kierowniczych stanowisk — zastępstwo przewodniczącego Komisji i kierownictwo Biura Wykonawczego Komisji.

Dalsza współpraca organizacji zawodowych z Komisją Specjalną szła w dwóch kierunkach. Z jednej strony związki zawodowe łącznie z radami zakładowymi dostarczały Komisji materiałów dotyczących nadużyć na terenie pracy, z drugiej zaś delegowały swych członków do przeprowadzania określonych akcji specjalnych, szczególnie przy walce z drożyzną i spekulacją.

Niejednokrotnie w pracy swej Komisja Specjalna na podstawie dostarczonych wiadomości z ramienia związków zawodowych wkraczała do warsztatów pracy, pociągając do odpowiedzialności dyrekcje fabryk, rady zakładowe lub pojedynczych robotników. Przeważnie tyczyło to nadużyć na tle nielegalnego premiowania personelu fabrycznego i czerpania na ten cel środków ze sprzedaży części produkcji, nie objętej ksiązkowością, nadużyć w aparacie aprowizacyjnym zakładu przy nabywaniu lub podziale artykułów spożywczych lub towarów przemysłowych, wreszcie w wypadkach wspólnej kradzieży wytworów zakładu.

Jednym z najbardziej charakterystycznych przykładów w tym względzie było wkroczenie Komisji Specjalnej do pewnej państwowej fabryki papierosów, gdzie nagminnie panowały kradzieże. Stosowane przez dyrekcję środki zaradcze nie dawały żadnego rezultatu. Komisja spowodowała aresztowanie kilkunastu pracowników zakładu, w tym kilku ujętych na kradzieży wyrobów, paru kontrolerek obwinionych o brak dozoru, kierownika produkcji oraz przewodniczącego rady zakładowej za bezczynność w zwalczaniu przestępstwa. Wszyscy wymienieni zostali skazani na obóz

pracy na okres od 1 do 6 miesięcy. Natychmiast po orzeczeniu Komisji nastąpiła interwencja przedstawicieli wszystkich lokalnych organizacji zawodowych, którzy prosili o przedterminowe zwolnienie, tłumacząc przestępstwo ciężkimi warunkami materialnymi tych pracowników. Wezwani do Komisji Specjalnej wspomniani przedstawiciele wzięli na siebie obowiązek czynnej współpracy w walce z kradzieżami na terenie fabryki i to spowodowało zwolnienie skazanych po odbyciu 1/3 wymierzonej kary.

Walka z drożyzną i związaną z nią spekulacją należy do najtrudniejszych zadań, szczególnie w niestabilizowanych jeszcze dotąd powojennych stosunkach gospodarczych.

Drożyzna, jako zjawisko gospodarcze, w określonych warunkach i czasie staje się zjawiskiem powszechnym i żaden aparat administracyjny posiadający się jedynie metodami represji nie jest w stanie jej przeciwdziałać. W ramach takiej działalności pozostaje jedynie możliwość walki z objawami spekulacji, co też niejednokrotnie miało miejsce w dotychczasowej działalności Komisji.

W Łodzi, Katowicach i Krakowie delegatury Komisji Specjalnej bardzo energicznie występowały w zwalczaniu spekulacyjnej podwyżki ceny cukru, spowodowanej rozsiewaniem fałszywych pogłosek o podwyższeniu ceny urzędowej.

W Warszawie i innych miastach delegatury występowały kilkakrotnie z akcją normowania ceny chleba oraz polepszenia jego jakości. W Łodzi ingerowano przy nie uzasadnionej podwyżce cen na tłuszcze. Ostatnio w szeregu miast przeprowadzono akcję zwalczania spekulacji na rynku towarów włókienniczych.

Do wszystkich tych akcji były wciągnięte związki zawodowe. Dostarczały one na równi z takimi instytucjami, jak Biuro Kontroli, Główny Inspektorat Ochrony Skarbowej oraz Milicja Obywatelska personelu kontrolującego. W wyniku poszczególnych akcji winnych kierowano do sądów starościńskich dla wymierzenia doraźnej grzywny. W cięższych wypadkach Komisja stosowała obóz pracy na okres od 1 miesiąca do 1 roku. Interwencje te osiągnęły swój skutek, częściowo hamując spekulacyjne, nie uzasadnione podwyższanie cen i dowolną ich kalkulację przez prywatne kupiectwo. Do dodatknych objawów tych akcji zaliczyć należy również wciągnięcie lokalnych i centralnych organizacji kupiectwa i rzemiosła do współpracy z Komisją Specjalną w walce ze spekulacją.

Walka z drożyzną i spekulacją jest prowadzona dotychczas tylko doraźnie i w wypadkach wyjątkowych. Nie posiada ona jeszcze dotąd należytych podstaw prawnych, ani odpowiedniego aparatu. Wydany przez Rząd dekret „O zwalczaniu spekulacji i lichwy wojennej” jest ogólnikowy i nie doczekał się jeszcze uzupełnienia przepisami wykonawczymi. Ostatnio dzięki współpracy Ministerstwa Aprowizacji i Handlu oraz Komisji Specjalnej został przygotowany projekt dekretu o walce ze spekulacją, który złożono do zatwierdzenia czynnikom decydującym.

Już w dniu 23 maja r. b. Wydział Wykonawczy Komisji Centralnej Związków Zawodowych powziął uchwałę o powołaniu przy Komisji — Komisariatu cen, jako aparatu mającego za zadanie z jednej strony rozciągnięcie kontroli nad cenami, z drugiej zaś zwalczanie spekulacji oraz nie uzasadnionej wyżki cen.

W chwili obecnej ustalanie cen godziwych i walka z drożyzną jest dla Komisji Centralnej Związków Zawodowych zagadnieniem podstawowym i najbardziej ważnym, gdyż wiąże się to ściśle ze sprawą ustabilizowania zarobków pracowniczych. Z dużym wysiłkiem dokonana w m-cu wrześniu r. b. przez Rząd podwyżka uposażeń i zarobków pracowników i żmudna praca Mieszanej Komisji Płac zostały zneutralizowane nagle powstałą ostatnio nie uzasadnioną gospodarczo falą drożyzny, która ogarnęła cały kraj. Jest zrozumiałym, że tylko stabilizacja cen mogłaby zapobiec dalszym perturbacjom w dziedzinie płac.

W trosce nad tym zagadnieniem uchwałą Prezydium z dn. 28 października r. b. Komisja Centralna Związków Zawodowych stwierdziła konieczność powołania do życia urzędu mającego na celu ustalanie poziomu cen na wszystkie produkty, wytwarzane zarówno przez przedsiębiorstwa państwowe jak i prywatne, tak przemysłowe jak i rolne. Urząd ten, mający uprawnienia ustawowe, miałby za zadanie określanie godziwej ceny zysków inicjatywy prywatnej oraz wzmocnienie dyscypliny na odcinku cen w przedsiębiorstwach państwowych i samorządowych, zmuszając te ostatnie do właściwej kalkulacji kosztów własnych i oszczędnej gospodarki. Komisja Specjalna winna, według tej uchwały, z całą surowością prawa ingerować w wypadkach naruszenia urzędowo ustalonych cen a winnych przekroczenia i lichwy pociągnąć do odpowiedzialności karnej.

Współpraca Komisji Specjalnej ze Związkami Zawodowymi przejawia się w organizowaniu przez delegatury zebrań przedstawicieli związków i rad zakładowych, na których przewodniczący delegatury składa sprawozdanie z prac Komisji w zakresie walki z nadużyciami oraz omawiane są lokalne zagadnienia związane z tą walką. Dodatkowo rezultaty tej współpracy dały się szczególnie odczuć w delegaturach w Łodzi, Bydgoszczy, Katowicach i Wrocławiu.

HENRYK GACKI

Zastępca Przewodniczącego Komisji Specjalnej
Prokurator Sądu Najwyższego

KOMISJA SPECJALNA A SĄDY I PROKURATURA

I.

Powołanie rok temu do życia Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym było nakazem chwili, palącą koniecznością. Można śmiało rzec, oceniając roczną działalność Komisji, że powołana została zbyt późno i że dalsza zwłoka groziłaby społeczeństwu i Państwu nie dającymi się przewidzieć niebezpiecznymi konsekwencjami.

Utworzenie Komisji było przejawem tej prawdy, że organizm sam szuka środków zaradczych, wobec niedoskonałości dotychczasowych, w zwalczaniu trapiących go niebezpiecznych chorób, że aktualne bolączki społeczne, wyjątkowe co do swego charakteru, wyrzucają na powierzchnię instytucje, które w normalnych warunkach nigdyby nie powstały.

Zdrowy odruch społeczeństwa, instynkt samozachowawczy naszego Narodu zrodził Komisję Specjalną jako akt samoobrony.

Samoobrony przeciw czemu?

Polska weszła w ciężki okres odbudowy powojennej po straszliwych, nie mających precedensu zniszczeniach wojennych. Jednocześnie jednak z koniecznością technicznej odbudowy spalonych, zrujnowanych miast, miasteczek i wsi, zdewastowanych fabryk, gospodarstw i innych zakładów pracy, Nowa Polska, realizując doniosłe przemiany społeczno - polityczne, postulaty szerokich warstw świata pracy na wsi i w mieście, o które walczyły całe pokolenia, musiała kształtować i kształtuje nowy ustrój społeczno-gospodarczy, jako podstawę demokracji ludowej, ustrój, którego granitowymi fundamentami są: reforma rolna, nacjonalizacja podstawowych gałęzi gospodarki narodowej, gospodarczy plan narodowy.

Te dwa odbywające się jednocześnie i powiązane ze sobą organicznie procesy: odbudowy i przebudowy, kierowane przez wielki Obóz Reformy w tym przełomowym okresie rewolucyjnych zmian, wymagają spełnienia dwóch doniosłych warunków. Z jednej strony zwiększonego wysiłku pracy oraz szczególnego zdyscyplinowania i karności społeczeństwa. Z drugiej zaś strony radykalnego i zdecydowanego usuwania z historycznej drogi odbudowy i przebudowy tych wszystkich przeszkód, któreby mogły osłabić, zahamować lub zniweczyć wielkie cele, bez jakich nie ma Nowej Polski.

Jest to prawda, która swą oczywistością narzuca się każdemu nie uprzedzonemu i nie wymaga dalszych argumentów, że sankcje karne, aparat wymiaru sprawiedliwości, stanowiąc wystarczający instrument ochrony ładu i porządku w warunkach normalnej stabilizacji społeczno - gospodarczej, nie wystarcza w okresie odbywających się przemian rewolucyjnych. Nie wystarczą, gdy pod naporem dezyderatów szerokich mas rodzą się nowe formy życia, a jednocześnie, niczym żużle na powierzchni nowego nurtu, pojawiają się szkodliwe, niebezpieczne opory.

Doniosłe zadania odbudowy i przebudowy musiały spowodować dla ich ochrony i utrwalenia dokonanych osiągnięć szczególne środki skutecznej i szybkiej represji i prewencji przeciw zbrodniczym, niebezpiecznym poczynaniom, nie mieszczącym się, jako przestępcze stany faktyczne, w dotychczasowych normach pozytywnego prawa, które ani nie przewidywały, ani przewidzieć nie mogły nowych wartości społecznych, jakich ochrony wymaga demokracja społeczna. Jeszcze jeden moment wymaga podkreślenia. Wojna spowodowała przeogromne zniszczenie moralne, głębokie patologiczne zmiany w społeczeństwie, zatarła się różnica dobra i zła, stępiło się poczucie obowiązków społecznych, poczucie prawa. Dotychczasowy system represji stanowił zbyt słabą tamę, trzeszczącą pod naporem wielkiej fali demoralizacji wojennej.

Te wszystkie powody sprawiły, że rok temu świat pracy uderzył na alarm. Już na długie miesiące przed powołaniem Komisji Specjalnej opinia społeczna stale i coraz silniej poczęła domagać się energicznej walki z nagminnie szerzącymi się przestępstwami, godzącymi w odbudowę i przebudowę gospodarczą.

Nakazem chwili stała się ofiarna, ciężka praca, do której wprzęgli się robotnicy, chłopci, inteligenci. W tych warunkach samo uchylenie się od pracy stawało się przestępstwem, stawało się tym bardziej przestępstwem, gdy zamiast pracy szeroką falą rozlały się działania naruszające, rozkładające już nie tylko normalny porządek i ład w Państwie, ale paraliżujące i podważające wielkie zadania odbudowy i przebudowy społeczno-gospodarczej.

Z tą przestępczą działalnością jakże często łączyła się i łączy zbrodnica akcja polityczna. Godne uwagi są pod tym względem pochodzące z czasów narodzin Komisji Specjalnej żądania świata pracy. Centralna Komisja Związków Zawodowych stale akcentowała, że reakcja nie chce zejść z widowni życia politycznego i że wszelkimi środkami próbuje paraliżować życie gospodarcze i odbudowę kraju, między innymi korupcją, łapownictwem i szabrownictwem.

Takie były ogólne założenia ideowe, które zrodziły z jednej strony dekret z 16 listopada 1945 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (zmieniony i uzupełniony następnie dekretem z 13 czerwca 1946 r.), z drugiej zaś strony dekret z tejże daty o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym (znowelizowany następnie dekretem z 14 maja 1946 r.).

II.

Jaki jest stosunek Komisji Specjalnej, jako instrumentu walki z przestępczością, do dotychczasowych organów wymiaru sprawiedliwości: do sądu i prokuratury?

Nie ma nic bardziej fałszywego, sprzecznego z przepisami prawa i intencją ustawodawcy, jak twierdzenie, że Komisja Specjalna w swej koncepcji prawnej konkuruje z organami wymiaru sprawiedliwości, dubluje ich rolę, a tym samym już w swym założeniu podważa w pewnym stopniu ich istnienie i celowość. Jeszcze bardziej fałszywa byłaby teza, że Komisja Specjalna stanowi surogat przyszłej organizacji wymiaru sprawiedliwości na odcinku represji karnej.

Przede wszystkim zauważyć należy, że jeżeli idzie o ściganie i wyrokowanie w sprawach o przestępstwa szczególnie niebezpieczne w okresie odbudowy Państwa, ustawodawca w całej pełni korzysta z dotychczasowych organów wymiaru sprawiedliwości, mianowicie z prokuratury i sądownictwa wojskowego oraz z prokuratury i sądownictwa powszechnego (por. rozdział V dekretu z 13.VI.1946 r. Dz. U. R. P. Nr. 30 poz. 102). Jeżeli chodzi o to ostatnie, ustawodawca uznał je za skuteczny środek walki z powyższymi przestępstwami w trudnym okresie odbudowy i przebudowy gospodarczej, wprowadził jednak z jednej strony konieczne, usprawiedliwione warunkami chwili przyspieszenie i usprawnienie procedury, z drugiej zaś strony uznał za wskazane i celowe włączenie przy orzekaniu czynnika społecznego pod postacią ławników

Następnie ustawodawca wyraźnie określił zadania i właściwość Komisji Specjalnej. Z podstawowych art. 1 i 10 (1) i (2) powołanego dekretu wynika, że powołana ona została do wykrywania i ścigania przestępstw, godzących w interesy życia gospodarczego Państwa, przykładowo dla charakterystyki i wykładni wyliczonych w cytowanym art. 1., że w sprawach tych orzekają sądy właściwe według obowiązujących przepisów prawa oraz że organa Komisji we wspomnianych sprawach mogą popierać oskarżenie łącznie z zakładaniem środków odwoławczych obok prokuratora.

Z powyższych dyspozycji jak najwyraźniej wynika, że podstawowym zadaniem Komisji Specjalnej jest wykrywanie i ściganie nagminnie szerzących się szczególnych przestępstw. Nie chodzi tu o konkutowanie z prokuraturą, ale o skuteczne uzupełnienie jej działalności, gdyż, niedostateczna w swej obsadzie, przywykła nadto do pewnych typowych stanów faktycznych, nie dała sobie na razie rady z większą ilością i różnorodnością form nowej przestępczej działalności, co mogłoby godzić w odbudowę i przebudowę gospodarki narodowej. Oczywiście, ustawodawca bynajmniej nie ograniczył w ten sposób dotychczasowych uprawnień prokuratury w wykrywaniu i ściganiu powyższych przestępstw, ale tylko wyjątkowo, z uwagi na wyjątkowe warunki uzupełnił jej działalność, nie naruszając uprawnień.

Stąd wynika postulat harmonijnej współpracy w walce ze wspólnym wrogiem na tym samym odcinku, stąd wynika postulat jednolitej polityki penitencjarnej.

Nie może być również mowy o konkurencji między Komisją Specjalną a sądem, o wkraczanie w sferę uprawnień sądu. Chodzi tu o szczególne uprawnienia Komisji Specjalnej umieszczania sprawcy w obozie. Chodzi tu o specjalny instrument walki, który u t. zw. „legalisty“ może rodzić refleksje co do „konstytucyjności“ tego środka, ale który posiada przeogromne znaczenie w tych czasach rewolucyjnego przełomu, kiedy radykalnie zahamować należy niezdrowe i niebezpieczne przejawy działalności przestępczej, godzące w sam byt Narodu i Państwa. „Nie czas żałować róż, gdy lasy płoną“. Takie jest usprawiedliwienie społeczne, wychowawcze i prewencyjne obozu pracy.

Oczywiście, muszą zachodzić ustawowe przesłanki, usprawiedliwiające umieszczenie w obozie, sprecyzowane w art. 1 i 10 dekretu, które pozwalają na rozgraniczenie kompetencji. Dość wspomnieć, że Komisja Specjalna duży odsetek spraw przesyła do sądu. I tu znów wyrasta postulat harmonijnej współpracy między sądem i Komisją Specjalną, powołanymi przez społeczeństwo do walki z tym samym niebezpiecznym wrogiem.

Na jeden jeszcze moment wypada zwrócić uwagę. W myśl dekretu członkom Komisji Specjalnej, Biura Wykonawczego i delegatur służą odpowiednie uprawnienia organów sądowych i prokuratorskich. Nie zyskują oni przeto, oczywiście, stanowisk sędziowskich i prokuratorskich. Ustawodawca nadał im powyższe uprawnienia dla skuteczności prowadzonej przez nich walki i tylko w zakresie postępowania przygotowawczego i stosowania środków zapobiegawczych.

III.

Komisja Specjalna powstała pod naporem szczególnych okoliczności. Powołana została do wykonania specjalnych zadań, mianowicie do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym. Powołana została do harmonijnej współpracy na tym odcinku z prokuraturą i sądownictwem. Gdy zwycięska demokracja ludowa, po utrwaleniu zdobyczy, usunie swych wyraźnych i zamaskowanych wrogów, gdy z postępem odbudowy życia gospodarczego według zasad ustalonej planowości zanikną, w każdym razie znakomicie osłabną przejawy nadużyć i szkodnictwa gospodarczego, odpadną wówczas te podstawy, które zrodziły Komisję Specjalną. I przejdzie ona wówczas do historii (podobnie jak przeszły już sądy specjalne) z zasłużonym uznaniem skutecznego instrumentu, jakim posługiwała się nowa odbudowująca się, odrodzona Polska.

Inż. JAN GRUBECKI
Członek Komisji Specjalnej
Dyrektor Biura Kontroli
przy Prezydium Krajowej Rady Narodowej

BIURO KONTROLI PRZY PREZYDIUM K. R. N. — A KOMISJA SPECJALNA

Wiele jest w społeczeństwie nieporozumień na temat kompetencji i zakresu działania obu tych instytucji — warto więc sprawę po krótko wyjaśnić.

Biuro Kontroli K. R. N. wypełniające w imieniu Prezydium K. R. N. funkcje przedwojennej Najwyższej Izby Kontroli Państwa jest organem planowej kontroli państwowej nad całokształtem państwowej administracji i gospodarki. Ustawa „o organizacji i zakresie działania Rad Narodowych“ z dnia 11 września 1944 r., znowelizowana dnia 3 stycznia 1946 r. i ogłoszona w jednolitym brzmieniu w Dzienniku Ustaw nr 3, poz. 19, rozszerza ten zakres działania również na kontrolę samorządu oraz na wszelkie instytucje i osoby — niezależnie od ich charakteru, w zakresie wykonywanych przez nie zleconych funkcji publicznych. Precyzuje ona również, że kontrola ma dotyczyć nie tylko spraw gospodarczych oraz finansowych, lecz i organizacyjnych oraz administracyjnych.

Wykonanie tych szerokich zadań aparatem nie zbiurokratyzowanym — więcej niż skromnym w swej liczbie, wyjaśnia dostatecznie, że planowa praca BK KRN skierowana na podstawy i system administrowania i gospodarowania — ma o wiele bardziej zasadnicze i długofalowe znaczenie, niż doraźne efekty. Oczywiście, że produktem jej jest także wykrywanie nadużyć i ich ściganie, czego dowodem są tysiące już spraw skierowanych do prokuratur i Komisji Specjalnej do egzekutywy karnej we wszelkich dziedzinach życia publicznego.

Powojenna epidemia demoralizacji wymaga jednak szczególnych doraźnych środków walki w oparciu o szczególne uprawnienia i doraźną szybką egzekutywę. Takie zadania i uprawnienia posiada Komisja Specjalna, którą określić można jako Nadzwyczajny Komisariat do walki z epidemiami: łapownictwa, korupcji, szabru, kradzieży mienia publicznego, nadużyć i szkodnictwa gospodarczego.

Jak w okresach epidemii obok normalnych władz zdrowia potrzebny jest Nadzwyczajny Komisariat — tak w okresie demoralizacji w życiu publicznym potrzebna jest Komisja Specjalna dla doraźnego i szybkiego działania przeciw ogromowi chorób społeczno-moralnych.

Jest ona równocześnie organem dochodzeniowo-śledczym, organem sądzącym i organem egzekutywy karnej przez podległe jej obozy, kiedy Biuro Kontroli K. R. N. — jest tylko organem kontrolnym, a pozostałe dwie funkcje załatwia przez sądy i więziennictwo Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego.

Ta skrócona droga działania Komisji Specjalnej i skupienie w jednym ręku trzech zasadniczych funkcji działania — warunkujących szybkość i skuteczność niezawodną działania — to jest właśnie główną bronią i zarazem tajemnicą szybkości działania Komisji Specjalnej. To jest również powodem, że Biuro Kontroli K. R. N. najchętniej korzysta z egzekutywy Komisji Specjalnej — przekazując jej i w centrali i w delegaturach setki zakończonych spraw z kontroli o nadużycia.

Biuro Kontroli K. R. N. jest przez swego dyrektora członkiem Komisji Specjalnej i bierze udział w jej pracach, okazując bardzo często współdziałanie i pomoc w dochodzeniach przez swych inspektorów, wnosząc w ten sposób duży wkład w wyniki jej pracy.

Mimo to nawet z trybuny sejmowej rozlegały się przeciw tym skutecznym atrybutom Komisji Specjalnej głosy. Jako motyw podawano wypadki, że gdzieś rzekomo niesprawiedliwie kogoś ukarano, że rzekomo cierpi na tym demokracja, że ktoś i w tym aparacie się nie nadawał i źle spełniał swój obowiązek. Biuro Kontroli K. R. N. przez swego dyrektora dało z trybuny sejmowej na to odpowiedź: 1) nie żal gdy jeden z leczenia się rozchoruje się gorzej, skoro 99 zarażonych odzyskało zdrowie, 2) demokracja jest dla ludu, a nie dla szabrowników i wrogów ludu, 3) jeden chory między lekarzami nie spowoduje jeszcze powszechnej epidemii wśród leczonych skoro w porę został oddzielony i poddany leczeniu.

Nie ma dostatecznie uzasadnionej obawy, że jaskrawo występujące choroby moralno-społeczne nie zostaną przez Komisję Specjalną należycie rozpoznane i poddane leczeniu.

Biuro Kontroli K. R. N. zaś widzi w Komisji Specjalnej swego potrzebnego i pożytecznego w tym okresie współpracownika na odcinku nadużyć — i pragnie nadal z jego pomocy korzystać i wnosić swój duży udział w jej prace, jak dotychczas, dopóki epidemie łapownictwa, szabrownictwa, nadużyć i szkodnictwa gospodarczego poważnie się nie zmniejszą.

Z punktu widzenia Biura Kontroli K. R. N. zachodzi pytanie, czy wymiar kary, do którego Komisja Specjalna jest uprawniona nie powinien być w szczególnie złośliwych i szkodliwych wypadkach — poważnie zaostrożony dla odstraszenia tych, którzy jeszcze marzą o nadużyciach, podkopujących gospodarkę publiczną i krzywdzących masy ludu pracującego.

CZY SPOŁECZEŃSTWO ZDAŁO EGZAMIN Z WALKI Z NADUŻYCAMI I SZKODNICTWEM GOSPODARCZYM?

Oceniając działalność Komisji Specjalnej po roku jej istnienia możemy stwierdzić, że instytucja ta na odcinku walki ze szkodnictwem gospodarczym ma poważne osiągnięcia oraz że działalnością swoją zyskuje uznanie coraz szerszych kół społeczeństwa.

Zdajemy sobie jednak sprawę z tego, że daleko jeszcze do całkowitego osiągnięcia celu, który sobie wytknęliśmy rozpoczynając działalność. Mamy za sobą dopiero rok pracy, rok pracy ciężkiej, organizacyjnej, a rozpoczęliśmy ją w warunkach bardzo trudnych, bo przy braku ludzi, doświadczenia i odpowiednich wzorów. Samodzielnie musieliśmy szukać rozwiązań coraz to nowych problemów, które przed nami stawiało i nadal stawia życie.

Błędem jednak byłoby sądzić, że sama tylko Komisja Specjalna może zwalczyć plagę przestępczości na terenie życia gospodarczego. Nie uczynią tego dekrety, rozporządzenia, nie sprawi tego najlepiej działający aparat Komisji Specjalnej, najbardziej surowe wyroki sądów, jeżeli nie pomoże do tego społeczeństwo i nie stanie do walki. Odpowiednia postawa społeczeństwa to najważniejszy moment w walce ze szkodnictwem gospodarczym.

Aby jednak najszerze masy wzięły czynny udział w zwalczaniu nadużyć, muszą one sobie przede wszystkim uświadomić, że to ich kosztem szkodnicy gospodarczy osiągają milionowe zyski, że spekulanci zgarniają dla siebie owoce wysiłku człowieka pracy, na którego barkach spoczywa ciężar budowy nowej rzeczywistości.

Dziś, w rocznicę powołania do życia Komisji Specjalnej, wypada niestety stwierdzić, że szerokie masy naszego społeczeństwa nie zrozumiały jeszcze, jaką rolę winny odegrać w walce z przestępczością w dziedzinie gospodarczej. Musimy stwierdzić, że postawa społeczeństwa w stosunku do popełnianych nadużyć jest raczej bierna.

W codziennej pracy Komisji Specjalnej mamy na to bardzo wiele dowodów. Jakże często trzeba z trudem wykrywać nadużycia, o popełnieniu

których wiedział cały szereg ludzi nie zainteresowanych zresztą w ich ukrywaniu. Obywatele ci niczego jednak nie zrobili, aby doprowadzić do ukarania sprawcy przestępstwa. Zapytywani o przyczynę tej niezrozumiałej bierności, nie potrafili dać jasnej odpowiedzi.

Spółeczeństwo nasze musi zrozumieć, że złożenie doniesienia o przestępstwie nie jest żadnym wstydem, ani czymś uchybiającym godności osobistej, lecz przeciwnie jest to obowiązek społeczny, a ukrywanie nadużyć względnie sprawców tychże — godzi w interes ogółu.

Spółeczeństwo nasze musi wreszcie dojść do poznania oczywistej prawdy, że ten kto zachowuje bierną postawę wobec przestępcy, staje się współwinnym popełnionego przestępstwa.

Na skutek akcji propagandowej prowadzonej przez organa Komisji Specjalnej za pośrednictwem prasy i sprawozdań na publicznych zebraniach, akcji, wspomaganej przez Związki Zawodowe i partie polityczne, postawa społeczeństwa zaczyna się zmieniać, zaznacza się pocieszający objaw, a mianowicie powolne porzucanie stanu bierności i wzrost współpracy społeczeństwa z Komisją Specjalną.

Coraz częściej otrzymujemy zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa od osób prywatnych, zawiadomienia — co z naciskiem podkreślić należy — prawie bez wyjątku zgodne z prawdą.

Pozwala to mieć nadzieję, że społeczeństwo przejdzie w końcu ze stanu bierności do czynnej walki ze złem, które utrudnia szybką budowę nowego państwa.

LEON GOTTESMAN

Członek Biura Wykonawczego
Wiceprokurator Sądu Apelacyjnego
w Warszawie

CELE I ZADANIA KOMISJI SPECJALNEJ

Powszechnym zjawiskiem powojennego okresu rekonwalescencji społeczeństwa, świadczącym o tym, że jego osłabiony organizm jeszcze nie powrócił do pełnego zdrowia, jest nienormalne nasilenie przestępczości. Toteż po każdej wojnie państwa zmuszone są zaostrzyć represje karne. W całym szeregu krajów wypowiedziano ostrą walkę elementom aspołecznym, spekulacyjnym, których działanie godzi w interes państwa. We Francji wprowadzono nawet dla spekulantów karę śmierci. Okres powrotu do zdrowia, po tej najstraszliwszej chorobie ludzkości, jaką niewątpliwie jest wojna, zależny jest od czasu jej trwania, od jej nasilenia oraz od spustoszeń dokonanych w organizmie danego społeczeństwa. Ponieważ podczas ostatniej wojny Polska pod każdym względem najwięcej ucierpiała, przeto nic dziwnego, że te spustoszenia materialne i moralne spowodowały olbrzymi wzrost nadużyć i szkodnictwa, zwłaszcza na odcinku naszego życia gospodarczego. Rosnąca fala przestępczości była tym groźniejsza, że zbiegła się z okresem odbudowy naszej młodej państwowości, i co ważniejsze — przebudowy struktury naszego życia społeczno-gospodarczego.

Naszemu pokoleniu przypadło w udziale realizowanie i utrwalenie zadań tej miary jak: przeprowadzenie reformy rolnej, unarodowienie przemysłu, zagospodarowanie Ziemi Odzyskanych. Tylko ogromny wysiłek, ofiarna praca całego narodu — sprostać może tym historycznym zadaniom. Demokracja ludowa, wynosząc z dotychczasowych nizin społecznych robotnika, chłopą i inteligenta pracującego do roli gospodarzy kraju, musiała wypowiedzieć bezwzględna walkę nie tylko wrogom politycznym, lecz i tym wszystkim zdemoralizowanym, wstecznym i samolubnym czynnikom, które żerując na ofiarnym trudzie świata pracy anarchizują nasze życie gospodarcze i podgryzają korzenie naszej młodej, demokratycznej państwowości.

* * *

Walka z tą trawiącą nasz organizm państwowy groźną chorobą społeczno-gospodarczą nie pozwalała na żadną zwłokę. Nie można było sobie pozwolić na długotrwały upust krwi, jakim niewątpliwie jest szkodnictwo gospodarcze, za które przede wszystkim płaci świat pracy. Straty spowodowane tym szkodnictwem to w bilansie setki nie odbudowanych fabryk, zakła-

dów pracy, szkół, szpitali, żłobków — to uniemożliwienie dalszego polepszenia warunków bytu człowieka pracy, który stykając się tylko z fragmentami nadużyć niejednokrotnie nie dostrzega w nich swego groźnego zamaskowanego wroga. Trzeba więc było reagować szybko i skutecznie. Trzeba było szybko odseparować szkodników, zastraszyć element chwiejny, skłonny do popełniania nadużyć i poprzez usprawnienie kontroli, przez wyposażenie jej w skuteczną egzekutywę, zapobiec możliwościom dalszego popełniania nadużyć. Metody pracy i liczebność naszego aparatu sądowo-prokuratorskiego nie były — bo nie mogły być — przystosowane do tych wielkich zadań, podobnie jak najlepsze nawet zawodowe jednostki wojskowe nie mogłyby opierając się tylko na siłach i metodach pokojowych sprostać zadaniom wojennym. Trzeba było sięgnąć do rezerw, do pospolitego ruszenia — do społeczeństwa.

Wystarczy uświadomić sobie procedurę zwalczania normalnej przestępczości, ażeby stwierdzić, że te metody są w dzisiejszych warunkach zbyt powolne, a tym samym mało skuteczne.

Od momentu wykrycia przestępstwa do wymierzenia kary — upływa długi, wieloetapowy okres. Pierwszy etap przy przestępstwach natury gospodarczej zaczyna się przeważnie od działalności czynników kontrolnych. Wyniki kontroli z odpowiednimi wnioskami wędrują do prokuratora. Po zapoznaniu się ze sprawą, prokurator kieruje ją do sędziego śledczego, skąd dopiero po dłuższym czasokresie sprawa trafia do sądu orzekającego. W sądzie skończy się często sprawa z długą wędrówką po instancjach, zanim wyrok ostatecznie uprawomocni się i zanim przestępca, który nie mniej często odpowiada z wolnej stopy, trafi do więzienia.

Przy tak przewlekłej procedurze, zwłaszcza w okresie szczególnego nasilenia przestępczości, nie tylko odpada moment odstraszenia lecz powstają mogące pozory bezkarności. Trzeba więc było powołać do życia taki aparat, któryby łącząc w tym wyjątkowym okresie poszczególne funkcje skrócił wspomniane etapy do minimum.

Skuteczność działania polegać musiała na jak najszybszym odizolowaniu szkodnika gospodarczego od zdrowego społeczeństwa, oraz na ukaraniu w krótkim czasie jak największej ilości przestępców. Tylko takie bowiem działanie mogłoby przyczynić się do zatamowania fali przestępczości.

Okupant hitlerowski w swoim barbarzyńskim dążeniu do wytępienia narodu polskiego starał się przede wszystkim zniszczyć inteligencję. W związku z tym również i aparat sądowo-prokuratorski doznał dotkliwych strat. Czyż można się dziwić, że skoro nawet w porównaniu z okresem przedwojennym zmniejszył się stan liczebny naszego sądownictwa, obecnie przy tak olbrzymim wzroście przestępczości prokuratury i sądy nie mogą podołać tym niewspółmiernym zadaniom. Przykładem tego jest fakt zwrócenia się przez Ministerstwo Sprawiedliwości do Komisji Specjalnej o przejęcie zaległych spraw osób podejrzanych o potajemne gorzelnictwo. Przewlekła, dostosowana do normalnych warunków procedura ścigania tego masowego dziś przestępstwa, wobec niemożności stosowania szybkich represji karnych,

nie przyczyniła się do jego skutecznego zwalczania. Nie jest to wypadek odosobniony. Nie lepiej przedstawia się sprawa zwalczania innych masowych przestępstw.

Lecz nie tylko brak fachowców spowodował potrzebę zmobilizowania do tej walki czynnika społecznego. Weszliśmy w nowy okres historyczny. Głębokie przemiany w strukturze naszego życia politycznego i społeczno-gospodarczego musiały radykalnie zmienić wykładnię wszystkich niemal pojęć prawnych, służących staremu porządkowi rzeczy. Nasza nowa rzeczywistość wymaga nowego ujęcia prawnego. Za tymi przemianami nie nadążył jeszcze ustawodawca, a tym bardziej stary praktyk sądowy, wychowany w duchu innej wykładni obowiązujących przepisów prawnych.

Czynnik społeczny dzięki jego bardziej bezpośredniemu podejściu do aktualnych zagadnień jest niejako pomostem między „starą“ wykładnią przepisów prawnych, a wymogami nowej rzeczywistości. Rola czynnika społecznego w walce z przestępczością polegała poza tym na jego skutecznej pomocy przy wykrywaniu przestępstw, ze względu na bliski kontakt z organizacjami zawodowymi.

Nowy więc organ powołany do walki z masową przestępczością stał się prekursorem nowych form ścisłej, systematycznej i harmonijnej współpracy czynnika fachowego z czynnikiem społecznym.

* * *

Przedstawione dotychczas przesłanki zdeterminowały powstanie Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym oraz określiły jej cel i zadania.

Charakter przejściowy Komisji Specjalnej należy rozumieć tylko w ten sposób, że zarówno czasokres jej trwania, jak i prawnie ustalony zasięg jej kompetencji pozostaje w ścisłej zależności od wypełnienia zadań, dla których została powołana. Nie jest rzeczą przypadku, że Dz. Ustaw z dn. 7. XII. 1945 r. obok dekretu o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej zawiera również dekrety o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy oraz o postępowaniu doraźnym.

Wszystkie bowiem wymienione dekrety zmierzają do jednego celu. Powołał je do życia nasz narodowy instynkt samozachowawczy w obronie najżywniejszych interesów Polski Ludowej. Szybkiemu realizowaniu zadań sprzyja również prosta, nie skomplikowana struktura Komisji Specjalnej. Dziesięcio-osobowa Komisja Specjalna jest zasadniczo ciałem o r z e k a j ą c y m. Funkcje n a d z o r c z e nad pracą delegatur, które są organami ś l e d c z y m i, sprawuje Komisja Specjalna za pośrednictwem Biura Wykonawczego.

Komisja Specjalna jak już z nazwy wynika została powołana do walki. W codziennej więc uporczywej pracy wykuwa Komisja Specjalna coraz nowe, bardziej skuteczne metody walki ze szkodnictwem gospodarczym. Zadania bowiem Komisji Specjalnej nie wypływają tylko z kilku przepisów prawnych dekretu. Dekret o powołaniu Komisji Specjalnej formalnie tylko wszedł w ży-

cie dn. 7. XII. 1945 r. Aby związę przepisy prawne tego dekretu faktycznie zaczęły „żyć“ to znaczy spełniać swą rolę, do której zostały powołane, trzeba je było stale i systematycznie ożywiać coraz to nowymi zadaniami jakie nasuwała nowa rzeczywistość.

* * *

Chłopi na czas musieli być zaopatrzeni w sztuczne nawozy. Komisja Specjalna przyspiesza produkcję i usprawnia rozprowadzenie nawozów sztucznych. Komisja Specjalna bierze aktywny udział w realizowaniu tak ważnego dla Państwa zagadnienia jak przeprowadzenie akcji siewnej. Wyłania się zagadnienie uporządkowania obrotu towarami tekstylnymi, usprawnienia kontroli, celem skutecznego wykrywania źródeł spekulacji.

Komisja Specjalna zwołuje konferencje zainteresowanych czynników, inicjuje wydanie cennika detalicznego na podstawowe artykuły włókiennicze oraz zarządzenie o ujawnieniu obrotu. Zostały w ten sposób uwzględnione zarówno postulaty świata pracy jak i sumiennego kupiectwa. To tylko kilka przykładów z nowej bardziej efektywnej, choć mniej efektownej dziedziny zapobiegawczej działalności Komisji Specjalnej.

Obok środków represyjnych bowiem, Komisja Specjalna dosyć często i skutecznie stosuje środki profilaktyczne.

Do tępienia masowych nadużyć Komisja Specjalna przystosowała w formie tzw. akcji specjalnych nowe metody masowej kontroli, uzbrajając ją w szybką egzekutywę.

Spekulanci zamierzają zdyskontować pewne mowy polityczne naszych „przyjaciół“ zagranicznych.

Następuje nieuzasadniona zwyżka cen na artykuły żywnościowe pierwszej potrzeby, drożeje chleb, znika ze sklepów tłuszcz, cukier itd. Powoduje to natychmiastową akcję represyjną Komisji Specjalnej i ceny artykułów żywnościowych wracają do normalnego poziomu. I tak z dnia na dzień wyłaniają się coraz nowe zadania Komisji Specjalnej.

* * *

Komisja Specjalna wchodzi w nowy okres zorganizowanej, skutecznej walki z wszelkiego rodzaju nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym, walki opartej na pogłębiającym się z dnia na dzień żywym i bezpośrednim kontakcie ze społeczeństwem, opartej na rozszerzającej się bazie zaufania społecznego do naszej instytucji; do szybkości i skuteczności jej represji karnych bez względu na stanowisko sprawcy.

Komisja Specjalna, walcząc ze spekulantami, szabrownikami, korupcjoniistami, chroni zdrowie społeczeństwo przed wielce szkodliwą działalnością tego środowiska, z którego wywodzą się nie tylko szkodnicy gospodarczy i społeczni, lecz również nasi wrogowie polityczni, którzy poprzez próbę wywołania chaosu gospodarczego godzą w podstawę naszego bytu gospodarczego. Środowisko to bowiem wytwarza klimat moralny, z którego rekrutują

się ci, którzy w historycznej dla Narodu Polskiego chwili wystąpili nie tylko przeciwko naszym reformom społecznym i gospodarczym, lecz także przeciwko naszym tak drogo okupionym granicom państwowym na zachodzie.

Pierwszy okres szukania dróg skutecznej walki z tym środowiskiem ustępuje miejsca następnemu okresowi, planowego rozpracowywania zagadnień, zarówno w dziedzinie zapobiegania przestępstwom jako też ich szybkiego zwalczania.

MARIAN MADEY

Członek Biura Wykonawczego
Wiceprokurator Sądu Apelacyjnego
w Toruniu

CZYNNIK SPOŁECZNY W WALCE Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ

Po pierwszej wojnie światowej, w okresie drugiej niepodległości nasza rzeczywistość państwowa stała pod znakiem stopniowego, lecz systematycznego eliminowania czynnika społecznego z wymiaru sprawiedliwości. Zlikwidowano ławnicze sądy pokoju, nie wykonano postanowienia art. 83 Konstytucji Marcowej o sądach przysięgłych, które ostatecznie zniesiono całkowicie i w tej części kraju, gdzie początkowo funkcjonowały. Poza tym ograniczono i parokrotnie zawieszono niezawisłość sądownictwa, aby wykorzystać je jako narzędzie w niektórych, znanych powszechnie, procesach politycznych. W tych warunkach wymiar sprawiedliwości nie mógł należycie wykonać swych zadań i zapobiec wzrastaniu przestępczości, gdyż coraz bardziej tracił kontakt z życiem i oddzielał się od społeczeństwa, które stawało się tylko obiektem prawa bez możliwości kontroli jego stosowania.

Zdrowa, postępową i walczącą o demokrację część narodu protestowała. Bardziej światli, bojowi prawnicy i społecznicy bili na alarm.

W pokrytych dzisiaj pyłem zapomnienia numerach „Głosu Sądownictwa” wyczytać możemy następujące trafne i głębokie uwagi:

„Nie ma wewnętrznej spójni pomiędzy duszą narodu a porządkiem prawnym, wymiarem sprawiedliwości i ciałem sędziowskim”. (S. Zaleski „Dwa Kryzysy”).

„Między wymiarem sprawiedliwości i społeczeństwem istnieje coś, co nie pozwala im zbliżyć się do siebie, zrozumieć się nawzajem i w konsekwencji wytworzyć atmosferę wzajemnego szacunku i ufności... Jest to wina także sądownictwa, które przeważnie chodzi „na koturnach” i trzyma się na ogół z dala od najszerzych sfer społeczeństwa...” (J. Salewicz: „Sądownictwo wobec zagadnień chwili obecnej”).

Minęły lata kataklizmu dziejowego i odrodzona Polska odbudowała się na nowych demokratycznych zasadach sprawiedliwości społecznej. Dokonane reformy ustrojowe i głębokie przemiany społeczno - polityczne nie mogły oczywiście pominąć i naszego wymiaru sprawiedliwości.

Choć ustawodawstwo zmieniono tylko częściowo i pozostawiono w zasadzie dawny ustrój sądownictwa, zdemokratyzowano je przez wprowadze-

nie czynnika społecznego do orzekania. Uczyniono to przez powołanie ławników w specjalnych sądach karnych, przy rozpoznawaniu spraw o rehabilitację, w postępowaniu doraźnym i przy sądzeniu przestępstw przewidzianych w tzw. „Małym kodeksie karnym“, i położono nacisk na konieczność kontaktu sądownictwa ze społeczeństwem. Sądownictwo nie tracąc nic ze swej niezawisłości orzekania zaczyna schodzić „z koturnów“ i zbliża się do społeczeństwa. Sądownicy zaczynają brać żywy udział w życiu społecznym i politycznym, organizują zebrania informacyjne, konferencje prasowe, stają się pionierami popularyzacji prawa wśród szerokich rzesz.

Samo jednak zbliżenie się sądownictwa do społeczeństwa nie wystarcza. Udział czynnika społecznego za pośrednictwem ławników w samym orzekaniu okazał się również nie dostateczny. W obecnym, powojennym okresie wzmożonej przestępczości, szczególnie gospodarczej, opóźniającej odbudowę kraju i godzącej nie raz w podwaliny życia państwowego, zaszła potrzeba użycia specjalnych środków walki ze szkodnictwem gospodarczym, które wymagają mobilizacji sił całego społeczeństwa. Zadania te bowiem przerastają możliwości samego tylko sądownictwa, krępowanego formalizmem procedury.

Życie stworzyło potrzebę powołania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym. Jeśli w znacznej mierze wykonała ona powierzone zadania, wielką zasługę ma tu czynnik społeczny, dominujący w jej składzie.

W demokratyzacji sądownictwa uwzględniono czynnik społeczny jedynie jako współdziałanie przy orzekaniu. A przecież walka z przestępczością, o ile ma być rzeczywiście skuteczna oraz mieć znaczenie zapobiegawcze i wychowawcze, nie może ograniczyć się do karania, lecz musi sięgnąć do źródeł zła i jego przyczyn, usunąć te przyczyny oraz „atmosferę“ sprzyjającą szerzeniu się przestępstw, wskazywać błędy, uzdrawiać i usprawniać aparat państwowy i gospodarczy kraju.

I tu właśnie, w dziedzinie wykrywania przestępstw i ich źródeł, naprawiania błędów gospodarczej struktury społecznej, zapobiegania szkodom — czynnik społeczny może odegrać i — odgrywa wielką rolę.

W Komisji Specjalnej na wszystkich szczeblach organizacyjnych czynnik społeczny harmonijnie współpracuje z czynnikiem fachowym.

Roczna działalność Komisji Specjalnej wykazała celowość i skuteczność współpracy czynnika społecznego z prawniczym, oraz korzyści, płynące ze wzajemnego oddziaływania ich na siebie.

W silnym i wszechstronnym oparciu o czynnik społeczny można sięgać do źródeł przestępczości i szkodnictwa gospodarczego i zwalczyć je, aby zapewnić normalny rozwój Państwa oraz spokój, pracę i dobrobyt wszystkich jego obywateli.

PROFILAKTYKA I AKCJE SPECJALNE

Ofiarna praca Narodu nad budową demokratycznego Państwa wymaga stosowania specjalnych represji względem tych wszystkich, którzy, uchylając się od wysiłku na rzecz wspólnego dobra, dopuszczają się nadużyć celem zapewnienia sobie korzyści majątkowych. Nadużycia, zwłaszcza te, które występują nagminnie, zwiększają trudności okresu budowy, wywołują narzekania szerokich mas i osłabiają zaufanie społeczeństwa do Rządu i jego planów.

Komisja Specjalna, powołana do walki ze szkodnictwem gospodarczym i społecznym, nie spełniłaby swego zadania, gdyby działalność swą ograniczała do wykrywania i ścigania przestępstw. Ujawnianie przestępstw i ukaranie sprawców, konieczne dla utrzymania porządku społecznego i planowego gospodarstwa, nie zapobiega jednak szkodom, które skutkiem działania lub zaniechania sprawcy już powstały.

Dlatego ważniejszym może od represji zadaniem Komisji jest zapobieganie szkodom gospodarczym i społecznym. Zadanie to wynika jasno z treści art. 10 Dekretu o Komisji Specjalnej, która wspomina o działaniu, stwarzającym **niebezpieczeństwo** popełnienia nadużyć, a więc **niebezpieczeństwo powstania** szkody.

Dlatego też, prócz akcji represyjnej, Komisja Specjalna poświęca bardzo wiele uwagi i starań zapobieganiu przestępstwom, zapobieganiu szkodom. Dzieje się to w ramach akcji profilaktycznych.

Jakie interesy gospodarcze i społeczne stara się Komisja Specjalna zabezpieczyć i w jaki sposób?

Przede wszystkim realizację planów gospodarczych Rządu i usuwanie tego wszystkiego, co urzeczywistnienie tychże utrudnia. Z planami tymi związane jest całe życie gospodarcze kraju. Baczyć się musi, aby wszystkie ogniwa gospodarstwa narodowego działały prawidłowo i w odpowiednich terminach.

I tak:

Zapewnić należy, by dokonano zasiewów jesiennych i wiosennych.

Łączy się z tym terminem dostawa nawozów sztucznych, utrzymanie traktorów w stanie zdatnym do użytku i dostateczne zapasy materiałów pędnych.

Delegatury Komisji Specjalnej przed rozpoczęciem zasiewu, w porozumieniu z właściwymi władzami, przeprowadziły kontrolę magazynów zbożowych, stacji traktorowych, a nawet (Wrocław) zbadały sprawność transportu kolejowego odnośnie zboża siewnego.

Kontrola doprowadziła do usprawnienia produkcji nawozów sztucznych, ujawniła olbrzymie zapasy zboża siewnego (Bydgoszcz) i spowodowała uporządkowanie wielu stacji traktorowych oraz gospodarki materiałami pędnymi (Poznań).

Szerokie połacie kraju zniszczone wojną wymagają odbudowy. Trzeba zapewnić im materiały budowlane. Delegatury Komisji Specjalnej (Rzeszów, Kraków, Białystok) przeprowadzają kontrolę gospodarki materiałowej, przyczyniając się w ten sposób do jej usprawnienia.

Brak skóry i obuwia skłonił Biuro Wykonawcze Komisji Specjalnej do wystąpienia do Radomia komisji, która zbadała stosunki panujące w tamtejszych garbarniach i przedstawiła wnioski, dotyczące sposobu zwalczania nadużyć, mnożących się w tej gałęzi przemysłu.

Dla zapobieżenia kradzieżom surowca w państwowych fabrykach włókienniczych w Częstochowie, który od pracowników tychże fabryk nabywały chałupnicze warsztaty tkackie, delegatura Komisji Specjalnej z jednej strony powoduje likwidację niezarejestrowanych warsztatów tkackich, z drugiej strony czyni za pośrednictwem właściwych władz starania o przydział surowca dla warsztatów chałupniczych. Ilość kradzieży surowca w fabrykach maleje.

Dla zapewnienia należytej wymiany towarowej między miastem i wsią, delegatury przez swe kontrole starają się czuwać nad tym, aby powołane do sprzedaży towarów ogniwa Społem i Państwowej Centrali Handlowej oraz innych organizacji zgodnie z ogólnymi wytycznymi kierownictw tychże: a) posiadały w swoim asortymencie nie tylko towary łatwe do zbycia (cukier, wódka, dobra wełna itp.), ale również i te towary, które rolnikowi są niezbędne (nawozy sztuczne, żelazo, sól), chociaż zyski ze sprzedaży tych ostatnich towarów są mniejsze, b) rzeczywiście organizowały bezpośrednią wymianę między wsią i miastem, c) nie magazynowały towarów, lecz szybko i sprawnie dostarczały je wsi, d) utrzymywały ceny detaliczne na możliwie niskim poziomie, e) przygotowały magazyny na przyjęcie produktów rolnych oraz skoordynowały politykę zakupów i cen.

Celem przeszkodzenia wzrostowi cen produktów przemysłu metalowego, hutniczego i chemicznego, delegatury starają się dopilnować, aby zgodnie z zarządzeniami Ministerstwa Przemysłu produkty te nie były obciążone zbyt wysokimi kosztami pośrednictwa i najkrótszą drogą trafiały do odbiorcy.

Dla zapewnienia szerokim masom taniego chleba i przeszkodzenia spekulacji mąką, delegatury Komisji Specjalnej starają się o powoływanie lokalnych komisji cennikowych, które ustalają ceny chleba i mąki. Przekro-

czenie tych cen uważają delegatury za szkodnictwo gospodarcze i stosują środki represyjne, zmuszając spekulantów do podporządkowania się ogłoszonym cennikom.

W podobny sposób zmierza Komisja Specjalna do unormowania cen materiałów tekstylnych za pośrednictwem cennika, ustalonego przez Centralę tekstylną. Cennik obejmuje stokilkadziesiąt rodzajów towarów włókienniczych.

Profilaktyka ma również zabezpieczyć różnorodne interesy społeczne.

Na ziemiach odzyskanych przeprowadza się kontrolę sprawności działania urzędów, zajmujących się osadnictwem, i punktów etapowych dla repatriantów.

Delegatury interesują się zaopatrzeniem społeczeństwa w leki oraz nie dopuszczają do podwyższenia ich cen. Ta akcja profilaktyczna doprowadziła do wykrycia wielu nadużyć i aresztowania nieuczciwych aptekarzy (Warszawa, Kraków, Bydgoszcz).

W związku ze skargami świata pracy na lekarzy, pobierających nadmierne honoraria i lekceważąco traktujących chorych, zgłaszających się w Ubezpieczalniach Społecznych, delegatura bydgoska powoduje wydanie odpowiednich zarządzeń przez miejscową Izbę Lekarską.

Delegatury zajmują się sprawami przydziału mieszkań przez powołane do tego władze, udzielając tymże szerokiej pomocy, a równocześnie kontrolując ich działalność. W związku z tą kontrolą spowodowano szereg zmian personalnych na stanowiskach kierowniczych wspomnianych władz (Częstochowa, Radom, Jelenia Góra).

Wreszcie nie zapomniano i o książce szkolnej, tak bardzo potrzebnej dla uczącej się młodzieży. Delegatura krakowska powoduje ustalenie przez Związek Księgarzy niskiego cennika na podręczniki szkolne.

W związku z ogłoszeniem gospodarczego planu trzyletniego, Biuro Wykonawcze Komisji Specjalnej opracowuje plany akcji profilaktycznych, które mają przyczynić się do jego realizacji.

W toku opisanych akcji profilaktycznych delegatury wykrywają oczywiście rozmaite nadużycia i pociągają sprawców tychże do odpowiedzialności.

Profilaktyka zajął się w ten sposób z represją.

Równolegle z działalnością profilaktyczną, organa Komisji Specjalnej prowadzą szeroką akcję represyjną, która w wielu wypadkach przybiera charakter akcji specjalnych, skierowanych przeciw całym grupom szkodników gospodarczych, akcji planowanych przez Biuro Wykonawcze i przeprowadzanych pod kierownictwem Biura na terenie całego Państwa lub pewnych województw. Uderzenia takie zmierzają do sparaliżowania szkodnictwa gospodarczego, szerzącego się masowo i zagrażającego poważnie interesom szerokich mas społeczeństwa.

Do akcji specjalnych, przeprowadzonych już przez organa Komisji, należą:

Ochrona Ziem Odzyskanych przed nielegalnym wywozem z tychże ziem mienia poniemieckiego, który utrudnia zaopatrzenie i należyte zagospodarowanie się osadników.

Prócz stałej codziennej walki z szabrownikami, masowa kontrola przeprowadzona równocześnie na terenach Ziem Odzyskanych doprowadziła do ujęcia olbrzymich ilości „szabru“, bądź to wywożonego koleją lub samochodami, bądź też wysyłanego pocztą.

Masowe konfiskaty szabru i straty, poniesione skutkiem tego przez spekulantów, wybitnie przyczyniły się do zmniejszenia nielegalnego wywozu poniemieckiego mienia.

Nie uzasadniona gospodarczo zwyczajna cen cukru spowodowała akcję specjalną na terenie całego Państwa przeciw niesumiennym kupcom. Masowe kontrole i rewizje sklepów ujawniły zapasy cukru, konfiskaty i aresztowania zatrzymały zwyczajną cen (Łódź, Katowice). Do kontroli sklepów wciągnięto przedstawicieli Związków Zawodowych, organizacji społecznych i partii politycznych.

W podobny sposób przeprowadzono kilka akcji specjalnych w związku z nieuzasadnioną zwyczajną cen innych artykułów spożywczych. Winnych pociągnięto bądź bezpośrednio do odpowiedzialności, bądź też skierowano z protokołami do władz administracyjnych celem ukarania w trybie administracyjnym.

O rozmiarach omawianych akcji świadczyć może fakt, że np. delegatura warszawska w lipcu i sierpniu b. r. przekazała władzom administracyjnym 259 protokołów o pobieranie nadmiernych cen, we wrześniu br. 116, w październiku br. 237, a delegatura szczecińska w ciągu dwunastogodzinnej akcji na terenie całego województwa sporządziła i przesłała władzom administracyjnym 612 protokołów.

Zwyczajną cen materiałów tekstylnych zatrzymano skutecznie dzięki akcji specjalnej, przeprowadzonej przy pomocy wymienionych wyżej czynników społecznych na terenie Warszawy, Gdańska, Katowic, Łodzi i wielu innych miast.

Komisja Specjalna przyłączyła się do akcji ściągania zaległych świadczeń rzeczowych, prowadzonych przez władze administracyjne w listopadzie br. na terenie całego państwa.

Delegatury Komisji Specjalnej, stosując represje wobec opornych obywateli, którzy złośliwie ociągają się ze składaniem zaległych świadczeń, ułatwiają i przyspieszają ich ściąganie.

Masowe kradzieże towarów UNRRA w porcie Gdańskim i w czasie transportu w głąb kraju spowodowały energiczne przeciwdziałanie organów Komisji, które doprowadziło — dzięki surowym karom — do poważnego zmniejszenia się ilości kradzieży (Gdańsk, Bydgoszcz). Do mniejszych terenowo akcji specjalnych zaliczyć wypada zwalczanie masowej dewastacji lasów i kradzieży drzewa na terenie województw kieleckiego i lubelskiego oraz przeprowadzoną przez delegatury w Bielsku, Olsztynie, Gdańsku, Bia-

Łymstoku, Warszawie kontrolę rozdziału koni, pochodzących z dostaw UNRRA, która doprowadziła do uporządkowania sposobu rozdziału i usunięcia wielu nadużyć.

Do akcji specjalnych, będących w przygotowaniu, które ujawnić już można, należą: akcja przeciw producentom i sprzedawcom „bimbru“ oraz tym płatnikom Daniny Narodowej na zagospodarowanie Ziemi Odzyskanych, którzy złośliwie uchylą się od spełnienia powszechnego obowiązku obywatelskiego.

Aby odciążyć dotychczas istniejące delegatury, które zgodnie z dekretem posiadać mogą najwyżej pięciu członków, i z ogromnym wysiłkiem wypełniają nałożone na nie obowiązki, aby ułatwić przeprowadzenie opisanych wyżej akcji profilaktycznych i specjalnych oraz objąć nimi nie tylko większe miasta, ale także miasteczka i wsie — Komisja Specjalna zwiększa ilość swych delegatur i stara się wciągnąć do współpracy właściwe władze administracyjne i skarbowe, oraz w jak najszerszym zakresie czynnik społeczny, tj. przedstawicieli Związków Zawodowych, organizacji społecznych i politycznych.

W ten sposób tak profilaktyka jak i represja staną się bardziej powszechne i skuteczne.

WYDZIAŁ
UMC
MEX

ORZECZENIA O PRZEPADKU W KOMISJI SPECJALNEJ

Art. 10 dekretu o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym z dnia 16. XI. 45 r. (Dz. U. R. P., nr 53, poz. 302), dając Komisji Specjalnej prawo skierowania sprawcy do pracy przymusowej, nie przewidywał oprócz skierowania do obozu żadnej innej kary dodatkowej.

W krótkim jednakże czasie okazało się, że Komisja Specjalna prowadzi cały szereg spraw, w których nie tylko istnieją ustawowe przesłanki skierowania sprawcy do pracy przymusowej, ale że często w toku dochodzeń ujawniony zostaje majątek, który, czy to pośrednio czy bezpośrednio — pochodzi z przestępstwa, ujawnione zostają przedmioty, które służyły lub służyć miały do popełnienia przestępstwa.

W takich wypadkach samo skierowanie do obozu pracy byłoby pewnego rodzaju uprzywilejowaniem przestępcy, który po opuszczeniu obozu korzystałby z owoców przestępstwa.

Nic dziwnego, że uprawnienia Komisji Specjalnej musiały ulec rozszerzeniu w tym kierunku, by obok skierowania sprawcy do obozu pracy przymusowej mogła ona orzekać i o przepadku pewnych określonych przedmiotów.

Potrzebom tym uczynił zadość dekret z dnia 14. 5. 46 r. (Dz. U. R. P., nr 23, poz. 149). Uprawnienia Komisji Specjalnej odnośnie orzekania przepadku określone są tam w sposób następujący:

Art. 10^a. „Komisja Specjalna może orzec przepadek na rzecz Skarbu Państwa stanowiących własność sprawcy przedmiotów, pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z przestępstwa lub narzędzi, które służyły lub były przeznaczone do jego popełnienia“.

W zasadzie olbrzymia większość spraw, w których Komisja orzeka o skierowaniu sprawcy do pracy przymusowej, to przestępstwa, za które czy

to kodeks karny czy też ustawy szczególne, jak np. prawo karno-skarbowe, przewiduje obok kary pozbawienia wolności dodatkową karę przepadku.

Komisja w trybie art. 10 dekretu rozpoznaje sprawy, w których gdyby orzekały Sądy R. P., to na podstawie obowiązujących przepisów musiałyby orzekać przepadek. Komisja Specjalna orzekając na podstawie tych samych przepisów nie mogła orzekać przepadku, bo podstawowy dekret prawa tego jej nie dał. Dopiero dekret z 14. 5. 46 r. prawo to jej przyznaje, przy czym analogicznie do przepisów kodeksu karnego objęte być mogą przedmioty nie tylko bezpośrednio wytworzone lub osiągnięte z przestępstwa, lecz także pośrednio z niego pochodzące.

Zgodnie z ustalonym orzecznictwem Sądów R. P. przepadkowi ulegają nie tylko pieniądze skradzione lub np. pochodzące z „łapówki“, lecz również nabyte za nie przedmioty (S. N. 98/33), oraz nie tylko ruchomości pochodzące z kradzieży, lecz także uzyskane z ich sprzedaży pieniądze.

Orzeczenie przepadku może dotyczyć tylko rzeczy należących do skazanego. W wypadku gdy są one własnością innej osoby orzeczenie przepadku jest dopuszczalne tylko w przypadkach wskazanych w ustawie.

Orzeczenie przepadku następuje na wniosek delegatury. Wniosek delegatury musi zawierać dokładne oznaczenie przedmiotu, który ma ulec przepadkowi, a ponadto we wniosku muszą być przedstawione przesłanki uzasadniające prawnie orzeczenie przepadku.

Jednakże Komisja może orzec przepadek określonych przedmiotów nawet bez wniosku delegatury, o ile uważa, że istnieją ku temu ustawowe warunki.

Przed postawieniem wniosku o przepadek winno nastąpić należyte zabezpieczenie danych przedmiotów.

Po wydaniu przez Komisję Specjalną orzeczenia o przepadku, skonfiskowane przedmioty przekazuje się na rzecz Skarbu Państwa bądź to w trybie przewidzianym w odpowiednich przepisach sądowych, bądź też, jak to ma miejsce w większości wypadków, czynności tych dokonują Okręgowe Urzędy Likwidacyjne, działając na zasadzie instrukcji uzgodnionej przez Główny Urząd Likwidacyjny z Biurem Wykonawczym Komisji Specjalnej.

Dekret nadający Komisji Specjalnej prawo orzekania przepadku zaczął obowiązywać z dniem 6.6.46 r. Dopiero od tej chwili delegatury mogły składać wnioski o orzeczenie przepadku.

W niżej podanym zestawieniu cyfrowym — obejmującym okres od 6.6. 1946 r. do dnia 25.10.46 r. — ujęte są jedynie przepadki już orzeczone z tym, że osobno przedstawione w nim są kwoty i wartości w pełni zrealizowane, to znaczy przelane do Skarbu Państwa, a oddzielnie przepadki orzeczone, których wartość powodu nie ukończonej likwidacji może być określona w przybliżeniu na podstawie szacunku przeprowadzonego w dochodzeniach

Przepadki orzeczone i przekazane do Skarbu Państwa.

Rodzaj przedmiotów	Wartość w zł.
waluty obce w złocie	3.630.600,— zł.
waluty obce w banknotach	1.101.639,— „
przedmioty ze złota .	3.265.540,— „
przedmioty ze srebra	460.400,— „
gotówka , ,	5.229.537,— „
Razem	13.687.716,— zł.

Przelewanie do Skarbu Państwa kwot, jakie uzyskuje się ze sprzedaży -- w drodze licytacji — skonfiskowanych ruchomości trwać musi z natury rzeczy nieco dłużej, przy czym wartość tychże przedmiotów wynosi w przybliżeniu 50.000.000,— zł.

Powyższe cyfry mają swoją wymowę i w całej rozciągłości uzasadniają słuszność i potrzebę przyznania Komisji Specjalnej prawa orzekania przepadku.

W trudnej walce z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym i społecznym kara przepadku w rękach Komisji Specjalnej okazała się już w tak krótkim czasie narzędziem b. skutecznym, a stosowana ściśle w ramach obowiązującego prawa spełnia doniosłą funkcję, gdyż znacznie zaostrza represję karną i w ten sposób działa odstraszająco na elementy społeczne, zabierając im zyski osiągnięte przez szkodliwą przestępczą działalność.

MICHAŁ TREMBAŁOWICZ

Członek Biura Wykonawczego
Prokurator Specjalnego Sądu Karnego
w Krakowie

OBÓZ PRACY

Art. 10 dekretu o Komisji Specjalnej 16.XI.1945 r. zezwala na skierowanie sprawcy (art. 1 dekretu) do pracy przymusowej, jeśli zaistnieją warunki, w artykule tym opisane. Nowela do wspomnianego dekretu z 14.V. 1946 r. nazywa ten środek represji „obozem pracy”.

Praca przymusowa jako jeden z środków represji karnej nie jest nowością w ustawodawstwie polskim. Wprowadza ją Kodeks Karny podkreślając w § 2 art. 39, że „więzień ma obowiązek pracy, według wskazań zarządu zakładu karnego”.

Art. 40 § 2 K. K. zezwala „wyznaczyć odpowiednią pracę” także skazanemu na karę aresztu.

Art. 43 § 1 K. K. zna „dom pracy przymusowej”.

Oczywiście w wypadkach tych jest to praca przymusowa, więzień spełnić ją musi, a w razie oporu naraża się na karę dyscyplinarną.

Ponieważ dekret wprowadza pracę w obozie, a obóz z natury rzeczy jest miejscem zamkniętym, izolowanym od otoczenia, w praktyce „skierowanie do obozu pracy” równa się karze więzienia.

Środek represyjny: obóz pracy, nie stanowi wobec tego — prócz nazwy — żadnego wyłomu w sposobach represji karnej przewidzianych w Kodeksie Karnym.

Wydaje się, że ustawodawca używając odmiennej nazwy chciał jedynie podkreślić, że nie izolacja (więzienie) ale praca jest głównym elementem kary stosowanej przez Komisję Specjalną, a to dlatego, że Komisja ściga przede wszystkim tych, którzy zamiast pracować i przyczyniać się do odbudowy Państwa, odbudowę tę utrudniają, uchylając się od wysiłku na rzecz dobra wspólnego i dopuszczając równocześnie — w interesie własnym — czynów lub zaniedbań opisanych w art. 1 i 10 dekretu. Karną dla nich ma być praca, od której się uchylali.

Praca jako główny element represji nadaje obozowi pracy charakter środka represyjno - wychowawczego, odpowiadającego potrzebom chwili, która nie pozwala na tolerowanie pasożytnictwa w formie wstrętu do pracy, spekulacji, szabrownictwa i t. p. Tym, którzy nie zrozumieli ducha czasu, pracą przymusową trzeba otworzyć oczy i wskazać właściwą drogę.

Zgodnie z intencją ustawodawcy Komisja Specjalna stworzyła w Jaworznie obóz pracy. Obóz ten nie ma niczego wspólnego z obozami koncentracyjnymi z okresu wojny; ma on naprawić a nie zniszczyć skierowanego tam sprawcę.

Regulamin obozu odpowiada regulaminowi więziennemu, normy żywienia więzienne, korespondencja, paczki żywnościowe, widzenia z rodziną dopuszczalne.

Czyste, jasne baraki obozu, kuchnia, umywalnia z natryskami, izba chorych odpowiadają wszystkim wymogom higieny. Dla kobiet baraki oddzielne.

Obóz ma swego lekarza. W wypadku poważniejszej choroby lub konieczności zabiegu chirurgicznego chorego przewozi się do szpitala.

W chwilach wolnych od pracy przebywający w obozie mogą czytać dzienniki, a w niektórych dniach korzystać ze świetlicy obozowej.

Dla utrzymania porządku i dyscypliny w obozie oraz na miejscach pracy, kierownik obozu nakładać może kary dyscyplinarne, przewidziane w regulaminie więziennym, innych kar nie stosuje się.

Osadzeni w obozie zachowują się — z bardzo nielicznymi wyjątkami — całkiem poprawnie i wykonują nakazane im prace, co zresztą leży w ich interesie, gdyż dobre sprawowanie się w obozie i sumienna praca są jedną z podstaw przedterminowego zwolnienia z obozu.

Praca około 10 godzin dziennie (łącznie z dojściem do miejsca pracy) różnorodna, zależna od sił sprawcy, w postaci: robót ziemnych, karczowania lasu, budowy baraków, zwózki opału, porządków w obozie. Kobiety pracują w kuchni, pralni i ogrodzie obozowym.

Dla podniesienia wydajności pracy i wywołania rywalizacji, utworzono brygady robocze, pod przewodnictwem najlepiej pracujących więźniów oraz ustalonoienne normy pracy. Okazało się, że brygady rywalizują ze sobą i przekraczają w wysokim procencie ustalone normy. Jako nagrodę kierownictwo obozu przyznaje dodatkowe racje chleba i lepsze kolacje.

Tak urządzony obóz pracy odpowiada w zupełności wymogom okresu budowy Państwa: z jednej strony chroni społeczeństwo, izolując szkodników, z drugiej strony — zmuszając do codziennej systematycznej pracy — jest poważnym instrumentem wychowawczym, który niejednego dotychczasowego pasożyta sprowadzi na drogę uczciwej pracy dla dobra ogółu.

GRUDZIEŃ 1945 – GRUDZIEŃ 1946

Dekret z dnia 16 listopada 1945 „O utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym” wszedł w życie dnia 7 grudnia 1945 r. Na podstawie artykułu 3 tego Dekretu, Prezydium Krajowej Rady Narodowej mianowało w grudniu 1945 r. Przewodniczącego Komisji Specjalnej oraz ośmiu członków, po jednym spośród kandydatów przedstawionych: przez a) Prezesa Rady Ministrów, b) Ministra Sprawiedliwości, c) Ministra Obrony Narodowej, d) Ministra Bezpieczeństwa Publicznego, e) Ministra Administracji Publicznej, f) Dyrektora Biura Kontroli przy Prezydium Krajowej Rady Narodowej, g) Centralną Komisję Związków Zawodowych, h) Związek Samopomocy Chłopskiej.

Zgodnie z artykułem 4 tegoż Dekretu Prezydium Krajowej Rady Narodowej powołało w grudniu 1945 r. Biuro Wykonawcze Komisji Specjalnej. Na stanowisko Dyrektora Biura Wykonawczego został powołany zastępca przewodniczącego Komisji Specjalnej. W czasie od drugiej połowy grudnia 1945 r. zostały utworzone we wszystkich miastach wojewódzkich trzy- wględnie pięcio-osobowe Delegatury Komisji Specjalnej. Ustalone przez Prezydium Krajowej Rady Narodowej przepisy o wewnętrznej organizacji, sposobie urzędowania oraz trybie postępowania Komisji Specjalnej sprecyzowały uprawnienia Komisji Specjalnej jako całości, kompletów orzekających Komisji Specjalnej oraz jej organów, tj. Biura Wykonawczego i delegatur.

Dekretem z dnia 14 maja 1946 r. znówelizowano niektóre przepisy dekretu z dnia 16 listopada 1945 r.

KOMISJA SPECJALNA

W okresie sprawozdawczym Komisja Specjalna odbyła pięć posiedzeń, na których m. in. rozpatrzyła następujące sprawy:

a) przedstawiony przez Biuro Wykonawcze projekt przepisów o wewnętrznej organizacji, sposobie urzędowania oraz trybie postępowania Komisji Specjalnej, b) projekt budżetu Komisji Specjalnej, c) wytyczne dla

Biura Wykonawczego w sprawie zasadniczego kierunku działalności Komisji Specjalnej, d) wniesione na posiedzenie przez przewodniczącego Komisji Specjalnej, e) sprawozdania z pracy Biura Wykonawczego.

KOMPLETY ORZEKAJĄCE KOMISJI SPECJALNEJ

Komplety orzekające w składzie trzech członków Komisji Specjalnej, pod przewodnictwem zastępcy przewodniczącego Komisji Specjalnej, odbyły w okresie sprawozdawczym 45 posiedzeń, na których rozpoznały wnioski delegatur i Biura Wykonawczego, dotyczące skierowania do obozu pracy przymusowej, orzeczenia przepadku przedmiotów pochodzących z przestępstwa, zażalenia na postanowienia w przedmiocie środków zapobiegawczych, prośby o przedterminowe zwolnienie z obozu pracy itd.*)

BIURO WYKONAWCZE

Biuro Wykonawcze sprawuje nadzór nad pracą delegatur oraz wykonyuje postanowienia Komisji Specjalnej.

Biuro Wykonawcze dzieli się na następujące wydziały:

1. Wydział organizacyjny - inspekcyjny (organizacja, inspekcja delegatur, sprawy personalne, sprawozdawczość i prasa).
2. Wydział planowania (planowanie i opracowywanie zaleceń zapobiegawczych oraz akcji specjalnych).
3. Wydział kontroli cen.
4. Wydział aparatu państwowego.
5. Wydział karny (przygotowywanie spraw dla kompletów orzekających, wykonywanie postanowień tych kompletów oraz kontrola obozu pracy).
6. Wydział ogólny (administracja ogólna i sprawy budżetowe).

Biuro Wykonawcze zatrudnia 61 pracowników.

W okresie sprawozdawczym Biuro Wykonawcze odbyło osiem posiedzeń, na których były, między innymi, rozpatrywane następujące sprawy:

- a) przygotowanie projektu przepisów o wewnętrznej organizacji, sposobie urzędowania oraz trybie postępowania Komisji Specjalnej,
- b) regulamin pracy Biura Wykonawczego, delegatur i biur skarg,
- c) instrukcje, dotyczące podstawowych dla pracy Biura Wykonawczego i delegatur zagadnień prawnych (orzeczenie przepadku, zabezpieczenie dowodów rzeczowych itd.),
- d) wniesione na posiedzenie przez dyrektora Biura Wykonawczego.

*) Dane cyfrowe, dotyczące spraw rozpatrzonych przez komplety orzekające, podane są oddzielnie.

W okresie sprawozdawczym Biuro Wykonawcze wysłało do delegatur 19 okólników, 11 szczegółowych instrukcji oraz szereg odpisów okólników i zarządzeń innych władz, wyjaśniających najaktualniejsze dla danej delegatury zagadnienia.

Biuro Wykonawcze przeprowadziło poza tym 52 inspekcje delegatur, podczas których badano formalną i merytoryczną stronę prowadzonych przez delegatury dochodzeń, należyte zabezpieczenie dowodów rzeczowych, zajmowano się zagadnieniem kierowania spraw do prokuratur względnie bezpośrednio z aktem oskarżenia do sądów.

Inspekcje delegatur były pożytecznym uzupełnieniem kontrolowania ich pracy na podstawie miesięcznych sprawozdań.

W dążeniu do nawiązania ścisłego kontaktu ze społeczeństwem, Biuro Wykonawcze wydało cały szereg odezwo do ludności, a ponadto systematycznie informuje prasę i społeczeństwo o swej działalności. W tym celu Biuro Wykonawcze zorganizowało trzy konferencje prasowe i przysyłało do agencji prasowych, poszczególnych pism i Polskiego Radia komunikaty o wykrytych nadużyciach.

W myśl instrukcji Biura Wykonawczego delegatury organizują wspólnie ze Związkami Zawodowymi zebrania sprawozdawcze, na których informują przedstawiciele świata pracy o swoich trudnościach i osiągnięciach, zaznając jednocześnie z postulatami społeczeństwa, dotyczącymi usprawnienia walki z nadużyciami. Organizowane przez Biuro Wykonawcze tak zwane „akcje specjalne” zmierzają do skutecznego zwalczania przestępstw, szerzących się bądź to w danej dziedzinie naszego życia gospodarczego, bądź też w poszczególnych ośrodkach kraju.

Biuro Wykonawcze poświęciło również dużo uwagi akcjom profilaktycznym. Do takich m. in. zaliczyć należy udział delegatur w przeprowadzeniu akcji siewnej, w przyspieszeniu produkcji i rozprowadzeniu nawozów sztucznych, kontroli gospodarki materiałami pędnych i t. d. Akcje profilaktyczne są często ściśle związane z akcjami specjalnymi. Jedne wypływają z drugich. I tak np. w związku z akcją specjalną zwalczania spekulacji na rynku włókienniczym Biuro Wykonawcze spowodowało wydanie przez Centralę Tekstylną detalicznego cennika na podstawowe towary włókiennicze oraz zarządzenia w sprawie ujawnienia obrotu tymi towarami przez hurtowników.

DELEGATURY

W okresie sprawozdawczym zorganizowano 14 delegatur we wszystkich miastach wojewódzkich oraz w większych ośrodkach przemysłowych cztery delegatury terenowe w Częstochowie, Bielsku, Wałbrzychu i Jeleniej Górze*).

*) Delegatura warszawska została wyodrębniona z Biura Wykonawczego dopie-

Charakterystyka prac poszczególnych delegatur łączy się ściśle ze specyficznymi warunkami gospodarczymi terenu ich działalności. Pod tym względem dadzą się wyodrębnić oprócz delegatury warszawskiej, ściśle związanej z zagadnieniami stolicy i władz centralnych, następujące cztery grupy delegatur, będące odpowiednikiem profilu społeczno - gospodarczego terenów ich działalności:

1) Delegatury na Ziemiach Odzyskanych (Wrocław, Szczecin, Olsztyn), w których na czoło wysuwa się zagadnienie walki z tak zwanym „szabrem“ oraz nadużyciami przy przejmowaniu rewanentów poniemieckich i inne.

2) Delegatury w ośrodkach przemysłowych (Łódź, Katowice), dla których typowe są sprawy, związane z nadużyciami w przemyśle, między innymi o tak zwaną „lewą produkcję“;

3) Delegatury w ośrodkach rolniczych (Bydgoszcz, Poznań, Lublin), z typowymi dla nich sprawami z dziedziny rolnictwa, jak np. akcja siewna, kontrola gospodarki materiałów pędnych itp.

4) Delegatury na wybrzeżu (Gdańsk, Szczecin), dla których typowe są sprawy związane z nadużyciami w naszych portach, zwłaszcza przy dostawie towarów UNRRA.

Sprawy typowe dla jednej delegatury występują oczywiście i w innych delegaturach. Charakterystyczną cechą dla wszystkich delegatur jest ich walka ze spekulacją*).

Bezpośrednim łącznikiem między Komisją Specjalną i Biurem Wykonawczym a delegaturami były zjazdy przewodniczących delegatur, w których oprócz Biura Wykonawczego brali udział również członkowie Komisji Specjalnej.

W okresie sprawozdawczym odbyły się w Warszawie dwa zjazdy przedstawicieli delegatur. Przedmiotem obrad pierwszego zjazdu, odbytego w dniach od 28 lutego do 2 marca 1946 r., były sprawozdania przewodniczących delegatur, zagadnienia organizacyjne, interpretacja niektórych przepisów dekretów i regulaminu oraz referat przewodniczącego Komisji Specjalnej, zawierający ocenę dotychczasowej pracy i wyników obrad oraz wytyczne dalszej pracy.

Drugi zjazd odbył się w dniach od 11 do 13 lipca 1946 r., przy czym obok przewodniczących delegatur wzięli w nim udział członkowie delegatur (po jednym z każdej). Na zjeździe tym, obok omówienia spraw bieżących, wygłoszono dwa referaty pod tytułem „Profilaktyka i akcje specjalne“ oraz „Polityka karna Komisji Specjalnej“. Obrady zakończyło przemówienie przewodniczącego Komisji Specjalnej, zawierające analizę dotychczasowych braków i osiągnięć oraz wskazówki, dotyczące usprawnienia prac jej organów wykonawczych.

*) Dane cyfrowe, dotyczące spraw wniesionych przez delegatury oraz fragmenty działalności delegatur podane są oddzielnie.

DZIAŁALNOŚĆ KOMISJI SPECJALNEJ

w cyfrach — za okres od 7 grudnia 1945 r. do 31 października 1946 r.

Wpływ doniesień do delegatur Komisji Specjalnej

Wpłynęło doniesień	Ilość	%
z urzędów państwowych i samorządowych	8.208	58,5
od osób prywatnych	4.480	31,9
z instytucji społecznych	1.347	9,6
Ogółem	14.035	100

Sposób załatwienia doniesień

	Ilość	%
Przekazano prokuratorom	3.270	33,3
Przekazano innym władzom	3.234	33,3
Załatwiono we własnym zakresie	3.286	33,4
Ogółem	9.790	100

Sposób załatwienia spraw przez delegatury Komisji Specjalnej

	Ilość	%
Wygotowano wniosków na obóz	777	23,7
Wygotowano aktów oskarżenia do sądów:		
w trybie doraźnym	— 30	
w trybie zwykłym	— 181	211
Umorzono dochodzeń	2.185	66,5
Zawieszono postępowanie	113	3,4
Ogółem	3.286	100

Liczba aresztowanych

Zastosowano areszt tymczasowy względem osób	3.407
Z tego:	
skierowano do obozu pracy	1.309
wypuszczono na wolność	1.331
przebywa w areszcie tymczasowym	767

Działalność kompletów orzekających Komisji Specjalnej

Komisja rozpoczęła rozpatrywanie wniosków o skierowanie do obozu pracy w końcu marca 1946 r.	
Do 31 października 1946 r. odbyło się posiedzeń kompletów	45
Do 31 października 1946 r. wpłynęło z delegatur wniosków o skierowanie do obozu pracy	777
Dotyczących osób	1.472

Wnioski rozpatrzone przez komplety orzekające

Rozpatrzone	spraw	osób	% osób
wniosków o skierowanie do obozu	693	1.309	74,4
podań o przedterminowe zwolnienie	220	284	16,1
podań o zmianę środka zapobiegawczego	73	96	5,5
inne wnioski (przepadki, przerwa lub odroczenie wykonania kary)	54	70	4,0
Ogółem	1.040	1.759	100

Wnioski o skierowanie do obozu

Z rozpatrzonych wniosków	Osób	%
skazano na obóz	1.036	79,1
załatwiono w inny sposób	273	20,9
Ogółem	1.309	100

A. Wysokość orzeczonych kar	Osób	%
poniżej 3 miesięcy	131	12,7
od 3 do 6 „	347	33,5
od 6 do 12 „	266	25,7
od 12 do 18 „	156	15,0
od 18 do 24 „	136	13,1
Razem	1.036	100

B. Załatwiono w inny sposób	Osób	%
Skierowano do prokuratora	50	3,8
Skierowano do postępowania dyscyplinarnego	26	2,0
Zwrócono delegaturom do uzupełnienia dochodzeń	64	4,9
Umorzono postępowanie	133	10,2
Razem	273	20,9

Prośby o przedterminowe zwolnienie

	Osób	%
Uwzględniono	88	31,0
Odmówiono	196	69,0
Ogółem	284	100

Zażalenia na postanowienia o zastosowaniu środka zapobiegawczego

	Osób	%
Uwzględniono	7	7,3
Odmówiono	89	92,7
Ogółem	96	100

Liczba wniosków o skierowanie do obozu pracy według delegatur

Delegatura	Osób	%
Warszawska	204	15,5
Łódzka	199	15,2
Katowicka	127	9,7
Bydgoska	123	9,4
Poznańska	123	9,4
Gdańska	103	7,9
Kielecka	89	6,8
Szczecińska	76	5,8
Olsztyńska	67	5,2
Wrocławska	60	4,7
Lubelska	54	4,1
Krakowska	44	3,3
Rzeszowska	20	1,5
Białostocka	20	1,5
Ogółem	1.309	100

Skierowano do obozów pracy według grup zawodowych

	Osób	%
na stanowiskach kierowniczych — 59		
Urzędnicy:		
wyższych kategorii — 133		
niższych kategorii — 129	321	31,0
Kupcy, przedsiębiorcy prywatni, piekarze, rzeźnicy i t. p.	254	24,6
Robotnicy	127	12,3
Pracownicy spółdzielni	67	6,5
Rolnicy	64	6,1
Rzemieślnicy	39	3,7
Zawody wyzwolone	17	1,6
Bez określonego zawodu	147	14,2
Razem	1.036	100

Skierowano do obozu pracy według rodzaju przestępstwa

	Spraw	%
Lichwa, spekulacja	206	19,9
Grabież mienia publicznego	136	13,1
Nadużycia służbowe	133	12,8
Handel obcą walutą	81	7,8
Szaber	72	7,0
Kradzież i nadużycia w związku z pomocą UNRRA	69	6,7
Łapownictwo	42	4,0
Wstręt do pracy	25	2,4
Wykroczenia przeciw Monopolowi Spirytusowemu i Tytoniowemu	24	2,4
Inne formy szkodnictwa gospodarczego	248	23,9
Razem	1.036	100

Orzeczenia przepadku na rzecz Skarbu Państwa

Orzeczono przepadek ruchomości i walut wartości
szacunkowej około 60 milionów zł.

Z tego już przekazano do Skarbu Państwa

w obcej walucie	w złocie	3.630.600 zł.	
	w banknotach	1.101.639 zł.	4.732.239 zł.
w złocie (biżuteria, łom)			3.265.540 zł.
w srebrze (biżuteria, sztaby)			460.400 zł.
gotówka w walucie krajowej			5.229.537 zł.
Razem			13.687.716 zł.

Z działalności delegatur
Komisji Specjalnej

Krótkie omówienie najważniejszych spraw, prowadzonych przez delegatury, pozwoli zorientować się w różnorodności zagadnień ich pracy. W zależności od struktury gospodarczej i społecznej swoich terenów, delegatury muszą, rzecz jasna, poświęcić większą uwagę takim przestępstwom, które na ich terenie są szczególnie niebezpieczne czy też mnożą się w sposób nagminny. Nie znaczy to jednak, by można było mówić o jakiejś ciasnej specjalizacji w pracy poszczególnych delegatur. Delegatury okręgów typowo rolniczych prowadzą szereg spraw związanych z działalnością przedsiębiorstw przemysłowych i odwrotnie.

W każdym razie po roku pracy można stwierdzić, że nie ma takiej dziedziny życia gospodarczego, w którąby Komisja Specjalna już nie wkroczyła i nie zebrała przy tym doświadczeń, potrzebnych dla dalszej skutecznej walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym.

W A R S Z A W A

Charakterystyczną cechą pracy delegatury warszawskiej jest jej dwutorowość.

Z jednej strony ze względu na kluczową rolę stolicy w życiu państwowym, skupienie centralnych władz i urzędów — działalność delegatury wiąże się mocno z ich pracą, z drugiej zaś strony delegatura warszawska obejmując również obszar województwa warszawskiego poświęcić musi wiele uwagi zagadnieniom o znaczeniu lokalnym.

Do pracującego ofiarne i z każdym dniem sprawniej centralnego aparatu państwowego wkradły się jednostki, które wykorzystując swe stanowiska i wpływy dopuszczają się nadużyć. Delegatura w ścisłym porozumieniu z kierownikami centralnych władz i urzędów oczyszcza aparat państwowy z niepożądanych elementów.

Pociągnięto do odpowiedzialności wielu urzędników, którzy dopuścili się poważnych nadużyć w związku z zajmowanymi przez siebie stanowiskami.

Jedna z typowych spraw tego rodzaju przedstawia się następująco: N. N. dyrektor departamentu pewnego ministerstwa w porozumieniu z kilkoma osobami założył spółdzielnię pracy „Księgowy“, która miała być placówką naukowo-buchalteryjną, a w rzeczywistości zajmowała się szabrem z Ziemi Odzyskanych. Do kierowników tej spółdzielni należał również profesor wyższej uczelni warszawskiej. Pomysłowy dyrektor swymi rozległymi wpływami wyjednał oddanie w zarząd spółdzielni „Księgowy“ siedmiu katowickich przedsiębiorstw poniemieckich, które prowadziły handel przyborami buchalteryjnymi. Delegatura warszawska wpadła na trop świętych interesów spółki. Wspólników skierowano do obozu pracy, a poważny majątek spółki przekazano Skarbowi Państwa.

Na terenie Warszawy pospolitym zjawiskiem jest handel złotem i spekulacja obcą walutą. Handel ten i spekulacja rozwinęły się w czasie okupacji niemieckiej. Powstały wówczas doskonale zorganizowane centrale handlu złotem i walutą, dysponujące pośrednikami w kraju i zagranicą.

Delegatura zwalcza energicznie te pozostałości z czasów okupacji i wielu ze spekulantów zdołała już wysłać do obozu pracy. O zyskach szkodników tego typu świadczyć może fakt, że pewna grupa waluciarzy zara-

biała kilka tysięcy dolarów tygodniowo. W innym wypadku stwierdzono, że spekulanci, będąc w zмовie z urzędnikami jednego z banków, przeprowadzają przy ich pomocy milionowe transakcje dolarowe, dokonując tych czynności na pozór zupełnie legalnie. Ich obroty dzienne wynosiły do 500 tysięcy złotych.

Delegatura aresztowała też pewnego jubilera warszawskiego, który wywoził złoto z kraju, czerpiąc z tego olbrzymie dochody. Typowym dla województwa warszawskiego przestępstwem, występującym masowo jest potajemne gorzelnictwo i handel „bimbrem“. W toku dochodzeń wykryto potajemne gorzelnie, z których wywożono duże ilości spirytusu na teren Ziemi Odzyskanych. W wielu wypadkach stwierdzono, że potajemnie pędzony spirytus fałszowany był przy pomocy środków szkodliwych dla zdrowia.

Teren podwarszawski wytworzył drugi typ masowego przestępstwa, a jest nim fałszowanie wyrobów monopolu tytoniowego. W wielu wypadkach ujawniono tajne drukarnie, które sporządzały pudełka i bibułki typu monopolowego. Obok drobnych producentów występują i przedsiębiorcy na dużą skalę, u których znajdowano przy rewizji „surowiec“ o wadze ponad 500 kg.

Przeciw producentom bimbrowi i fałszywych papierosów delegatura w porozumieniu z Władzami Skarbowymi i przy pomocy M. O. przeprowadziła kilka akcji specjalnych, które doprowadziły do likwidacji „gorzelni“ oraz zakładów produkujących papierosy.

Praca delegatury jest bardzo rozległa i różnorodna.

WROCLAW — SZCZECIN

Delegatury Komisji Specjalnej na Ziemiach Odzyskanych mają do spełniania szczególne zadanie.

Poza przestępstwami typu ogólnego zwalczają one specyficzne dla ich terenów objawy szkodnictwa gospodarczego. Istnienie dużych remanentów poniemieckich, przejmowanie ich, stwierdzanie ich stanu, przekazywanie właściwym władzom stworzyło pole do szerokich nadużyć.

Zbyt niska ocena remanentów poniemieckich — to często spotykany rodzaj szkodnictwa gospodarczego.

I tak np. w jednym wypadku ujawniono, że remanent poniemiecki wartości kilku milionów złotych przy pomocy niesumiennego biegłego wyceniony został na 140.000 zł i za tę kwotę nabyty.

Przestępstwa tego rodzaju są bardzo liczne i zwalczane są z całą bezwzględnością, gdyż, niezależnie od strat materialnych jakie powodują dla Skarbu Państwa, są one również niebezpieczne społecznie. Speculanci bowiem dysponując wielkimi kwotami pieniężnymi starają się demoralizować aparat urzędniczy olbrzymimi nie raz łapówkami.

Drugim typowym przestępstwem występującym masowo na Ziemiach Odzyskanych to tak zwany „szaber“.

Delegatury walczą z nim codziennie, a nadto przeprowadzają w porozumieniu z innymi władzami akcje specjalne, które obejmują cały obszar Ziemi Odzyskanych. Ponieważ akcje takie przeprowadza się wszędzie jednego dnia, paraliżują one skutecznie działalność dobrze zorganizowanych grup szabrowników.

Prócz przestępstw wyżej opisanych, delegatury zwalczają także i inne nadużycia. Stwierdzono np., że w czasie dużego braku chleba, dyrektor jednej z państwowych fabryk wykupił w ołbrzymiej ilości zboże w celu użycia go do produkcji spirytusu na własny rachunek. Zakupionych ilości zboża nie przeprowadzono przez księgi handlowe fabryki. Fikcyjne rachunki sięgające setek tysięcy złotych, fałszywe księgowanie, wysokie rabaty dla cichych współników składają się na całość zbrodniczych machinacji dyrektora, osadzonego w obozie pracy.

Naczelnny dyrektor Zjednoczenia Przemysłu Konfekcyjnego w porozumieniu ze swymi urzędnikami sprzedawał płaszcze i parasolki pochodzące z remanentu poniemieckiego, wystawiając fałszywe rachunki. Do kasy Zjednoczenia wpływały kwoty niższe od faktycznych cen osiągniętych ze sprzedaży, a różnicę sięgającą setek tysięcy złotych przywłaszczał sobie dyrektor i jego współnicy.

Sprawy skierowano z aktem oskarżenia do Sądu.

Naczelnik wojewódzkiego wydziału opieki społecznej na skutek aktu oskarżenia wniesionego i popieranego przez delegaturę, skazany został w trybie doraźnym na 5 lat więzienia za nadużycia popełnione z chęci zysku przy rozdziale darów UNRRA

OLSZTYN

Ziemia mazurska, jako okręg typowo rolniczy, wymaga ze strony władz roztoczenia jak największej opieki nad repatriantami, osiedlającymi się na tych terenach

Jeśli uwzględnimy zniszczenia spowodowane wojną na tym obszarze, to musimy przyznać, że osadnik polski spełnia tam jedno z najtrudniejszych zadań, jakie nam w związku z zagospodarowaniem Ziemi Odzyskanych przypadło w udziale. Stąd szczególny nacisk położyć trzeba na sprawne działanie władz i urzędów państwowych, związanych z akcją osiedleńczą na tych terenach.

Usprawnienie tych urzędów, tępienie najdrobniejszych nadużyć w zakresie ich działalności, zwolnienie od wszelkiego balastu biurokratycznego i uspołecznienie ich w najszerszym tego słowa znaczeniu — staje się zadaniem wysuwającym się w warunkach miejscowych na plan pierwszy.

Delegatura Komisji Specjalnej w Olsztynie bądź to na skutek doniesień, bądź to w toku kontroli przeprowadzanych z własnej inicjatywy, ujawniła szereg nadużyć w placówkach PUR-u i w urzędach osiedleńczych.

W jednej z największych stacji granicznych PUR-u, przeznaczonej do przyjmowania repatriantów z ZSRR, stwierdzono, że kierownik tej stacji okradał repatriantów z przydzielanych im racji żywnościowych, wykonywał ich nieświadomość i wykupywał od nich przedmioty wartościowe, a w zamian za wyrobienie rzekomego poparcia u władz osiedleńczych wyłudzał od nich poważne kwoty majątkowe. Przy tym wszystkim świadomie stworzył taki chaos w biurze, że znalezienie jakichkolwiek dowodów jego winy na podstawie akt i dokumentów było niemożliwe. W przeciągu bardzo krótkiego czasu został jednak osadzony w obozie pracy przy zastosowaniu względem niego najsurowszego wymiaru kary.

Województwo olsztyńskie w związku z wielkimi zniszczeniami wojennymi cierpi na brak żywego inwentarza i dlatego otrzymuje wielki przydział inwentarza w ramach dostaw UNRRA.

Rozdziału tego inwentarza dokonywują Komisje Rozdzielcze. Okazało się, że działalność tych komisji daje szerokie pole do popełniania poważnych nadużyć. Niesumienni członkowie tych komisji uzależniali w wielu wypadkach przydzielenie inwentarza od udzielenia im korzyści majątkowych w różnej postaci. Działalność Komisji Rozdzielczych została poddana szczegółowej kontroli organów Komisji Specjalnej, która w 8 wypadkach ujawniła popełnione nadużycia i skierowała sprawców na dłuższy czas do obozu pracy.

G D A Ń S K

Dzięki wytężonej pracy, prowadzonej w nadzwyczaj trudnych warunkach, przy braku narzędzi i sił fachowych, porty w Gdańsku i Gdyni zostały przygotowane do przyjmowania nadchodzących transportów.

Plagą Wybrzeża była masowa, ciągła, doskonale zorganizowana kradzież towarów w portach, głównie zaś towarów dostarczanych w ramach pomocy UNRRA.

Z chwilą zorganizowania Delegatury Komisji Specjalnej na terenie Wybrzeża, konieczność uzdrowienia stosunków w porcie stała się jednym z najważniejszych jej zadań. Delegatura, dysponując możliwością szybkiej represji karnej, wzięła inicjatywę w swe ręce.

Plan działania został ułożony wspólnie z przedstawicielami władz portowych, organizacji społecznych, Związków Zawodowych i zainteresowanych kół gospodarczych.

Walka z kradzieżami i nadużyciami w porcie poszła w dwóch kierunkach:

- 1) stworzenia takich warunków pracy w porcie, które by utrudniały popełnianie kradzieży,
- 2) natychmiastowej — z całą surowością prawa stosowanej represji karnej wobec ujawnionych sprawców kradzieży portowych.

Wzmoczona kontrola nad poszczególnymi ogniwami ruchu przeładunkowego w porcie, polepszenie zabezpieczenia towarów magazynowych, usprawnienie działania straży portowych i ostra, szybka represja stosowana do sprawców kradzieży pozwoliły w przeciągu paru miesięcy uzdrowić atmosferę w portach Gdyni i Gdańska, tak — że transporty ostatnio przybyłe zostały wyładowane i przewiezione na miejsce przeznaczenia bez strat.

Delegatura Komisji Specjalnej w Gdańsku w związku z tą akcją, postawiła 44 wnioski o skierowanie do obozu pracy, a przeciwko 19 osobom sporządziła akty oskarżenia. Między sprawcami znajdują się kierownicy placówek gospodarczych w porcie, liczman, robotnicy pracujący przy wyładunku, kontrolerzy, magazynierzy i strażnicy portowi.

W większości wypadków ujawnionych kradzieży zdołano również uchwycić skradzione partie towaru.

Ł Ó D Ź

Do najczęściej obserwowanych przestępstw w latach 1945 i 1946 w przemyśle włókienniczym należała t. zw. „lewa produkcja”. Przestępstwo to polega na tym, iż w państwowych wytwórniach włókienniczych, obok normalnej produkcji, kierownictwo fabryki w porozumieniu z pewnym wybranym gronem robotników prowadzi produkcję na własny rachunek.

Walka z nielegalną produkcją natrafia na wielkie przeszkody, ponieważ załoga fabryczna, zainteresowana materialnie, utrzymuje fakt „lewej produkcji” w tajemnicy. Wśród licznych wypadków powyższego przestępstwa, które ujawniła delegatura łódzka, na specjalne omówienie zasługuje sprawa dyrektora jednej z fabryk dziewiarsko - pończoszniczych. Pierwszą czynnością dyrektora fabryki było wystąpienie na zebraniu załogi fabrycznej z propozycją rozpoczęcia lewej produkcji pod pozorem potrzeby poprawienia bytu robotników. Mimo oporu ze strony przewodniczącego Rady Zakładowej, dyrektor zdołał pozyskać dla swego planu załogę, obiecując tejże poważne korzyści materialne, a mianowicie równy podział zysków dla wszystkich, bez względu na zajmowane w fabryce stanowisko. Zysk ten wynosić miał po 500 zł. tygodniowo na osobę.

Po zorganizowaniu „lewej produkcji” robotnicy otrzymywali rzeczywiście po 500 zł. tygodniowo, nie wiedzieli jednak o tym, że „dyrektor” czerpał z ich pracy o wiele większe korzyści, przekraczające wielokrotnie kwotę 500 zł. Jedynie znikoma część zysków dostawała się w ręce robotników, resztę — idącą w setki tysięcy złotych — zagarniał dla siebie niesumienny „dyrektor”.

Po sześciu miesiącach „lewej produkcji” straż przemysłowa wykryła sfałszowany kwit, który zdradził „dyrektora” i jego zbrodniczą działalność.

W kilkanaście dni po wykryciu nadużyć, na skutek aktu oskarżenia, wniesionego do Sądu przez delegaturę Komisji Specjalnej, Sąd Okręgowy w Łodzi skazał „dyrektora” w trybie doraźnym na 15 lat więzienia.

KATOWICE

Do grudnia 1945 r. nie było organu dla fachowej kontroli ciężkiego przemysłu. Dopiero zarządzeniem Ministerstwa Przemysłu z dnia 14.XII. 1945 r. została wprowadzona instytucja inspektoratu, której stadium organizacyjne zakończono w lipcu 1946 r. Stworzenie aparatu kontrolnego i skoordynowanie jego czynności z organami Komisji Specjalnej i Prokuraturami znalazło swój wyraz w wzrastającej liczbie ujawnionych nadużyć.

W Centralnym Zarządzie Przemysłu Węglowego dane dotyczące przestępstw wykrytych przedstawiają się w sposób następujący:

listopad 1945 r.	3 sprawy
grudzień 1945 r.	3 „
styczeń 1946 r.	3 „
marzec 1946 r.	12 „
czerwiec 1946 r.	21 „
sierpień 1946 r.	35 „

W chwili obecnej delegatura w Katowicach prowadzi 62 sprawy w związku z nadużyciami w ciężkim przemyśle, w tym 34 przeciwko osobom, które zajmowały kierownicze odpowiedzialne stanowiska.

Pośród przestępstw, którymi zajęła się delegatura katowicka, interesująca jest sprawa nadużyć, popełnianych w jednej z większych hut.

Grupa urzędników działu sprzedaży, działając w porozumieniu z szeregiem pośredników, wbrew zakazowi wydanemu przez władze centralne w przewidywaniu wzrostu cen blachy, sprzedawała na fikcyjne zapotrzebowanie swych spółdzielni, za którymi kryli się spekulanci, nie tylko cały zapas będącej na składzie blachy cynkowej, lecz także przewidzianą produkcję dwumiesięczną. Poza tym ci sami urzędnicy, wykorzystując okoliczność, że przy większych zamówieniach huta udzielała rabatu, łączyli więcej zamówień w jedno, pobierając od kupujących blachę należność w/g cen drobnicowych, a do kasy odprowadzano kwotę mniejszą, gdyż potrącano dla siebie rabat od całości zamówienia.

Prócz aresztowania i osadzenia winnych w obozie pracy, działalność delegatury miała i ten skutek, że OZPH zrewidował zamówienia wykonane przez niesumienne urzędników, na skutek czego do kasy OZPH wpłynęło ponad 2 miliony złotych.

Głośna również była na Śląsku sprawa wykrycia przez delegaturę nadużyć w innej hucie, gdzie dyrektor naczelny wspólnie z dyrektorami technicznym i administracyjnym oraz z trzema kierownikami wydziałów przywłaszczyli sobie 2.000 ton koksu.

Podczas kontroli innych gałęzi przemysłu, delegatura stwierdziła, że pracownicy dyrekcji cukrowni O., działając w porozumieniu z pracownikami Dyrekcji Zjednoczenia, przywłaszczyli sobie 45.000 kg cukru. 3 dyrektorów, 3 kierowników działów i 4 urzędników skierowano do obozu pracy.

BYDGOSZCZ

Z początkiem wiosny br. podniosła się cena chleba na Pomorzu i znaczył brak ziarna do siewu. Groziło to załamaniem się akcji siewnej i trudnościami aprowizacyjnymi, zwłaszcza w okresie przednówka. Sytuacja taka nie była gospodarczo uzasadniona, gdyż Pomorze miało wielkie zapasy zboża, które powinny były wystarczyć nie tylko na potrzeby lokalne, lecz i dla innych województw. Powstało podejrzenie, że zwyżka cen została spowodowana ukryciem większych ilości zboża przez spekulantów, którzy chcieli w ten sposób sztucznie podwyższyć cenę w okresie zwiększonego popytu — w czasie akcji siewnej i na przednówku.

Delegatura Komisji Specjalnej w Bydgoszczy, po opracowaniu szczegółowego planu działania, przeprowadziła w ciągu 2 dni kontrolę działalności firm i przedsiębiorstw, zajmujących się skupem i sprzedażą zboża. Czynności tych dokonywały specjalnie w tym celu powołane jednostki kontrolne, w których oprócz przedstawicieli delegatury brała udział brygada Ochrony Skarbowej, przedstawiciele Związków Zawodowych i M. O. Rewizji poddano księgi, magazyny i składy zbożowe. W czasie trwania rewizji wydawanie zbóż siewnych i konsumpcyjnych nie zostało wstrzymane. Zająto jedynie te ilości zboża, które przewyższały saldo książkowe na dzień 14 kwietnia 1946 r.

Delegatura uzgodniła z Wojew. Pełnomocnikiem Akcji Siewnej, Woj. Wydz. Aproprowiacji i Handlu, z przedstawicielami „Społem”, P. C. H., Samopomocy Chłopskiej, Zjednoczenia Kupców Zbożowych na Woj. Pomorskie, Zjednoczenia Młynarzy oraz Państwowego Zjednoczenia Młyńsko-Piekarnianego, że całe zboże z wolnego rynku oddane będzie do dyspozycji Wojew. Pełnomocnika Akcji Siewnej.

W wyniku powyższej akcji ujawnione zostały wielkie zapasy zbóż, z których zabezpieczono odpowiednią ilość zboża jarego dla zasiewu na terenie woj. pomorskiego i wysłano poważną ilość tego zboża na tereny innych województw, do dyspozycji Głównego Pełnomocnika Akcji Siewnej.

Zahamowanie nieuzasadnionej zwyżki cen zboża przyczyniło się do obniżki cen chleba w okresie przednówka.

W miastach, leżących na szlakach wodnych, w Grudziądzu, Chełmie, Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku można było znaleźć duże ilości towarów „unrrowskich” pochodzenia nielegalnego.

Delegatura Komisji Specjalnej w Bydgoszczy od dłuższego czasu interesowała się tym zagadnieniem i w odpowiedniej chwili przystąpiła do akcji. W toku dochodzeń ujawniono zorganizowaną „współpracę” niektórych nieuczciwych szyprow i załóg barek wiślanych z „liczmanami”, przejmującymi towary z okrętów i nabywcami kradzionych czy nielegalnie nabytych towarów w poszczególnych miastach. Nieuczciwi szyprowie za łapówki otrzymywali od liczmanów skradzione przez nich przy wyładunku partie towarów, przewozili je w skrytkach urządzonych w barkach w głąb kraju i sprzedawali z dużym zyskiem paserom.

W końcu czerwca 1946 r. zlikwidowano w Toruniu tego rodzaju bandę, która przy jednym tylko transporcie „rozproszczała” około 4.500 kg smalcu „unrrowskiego”. Jednym z odbiorców był właściciel wytwórni mydła, który używał go do wyrobu mydła. W wyniku dochodzenia Komisji Specjalnej osadziła w obozie pracy 16 osób i orzekła przepadek kilku baraków wiślanych.

POZNAŃ

Działalność państwowych stacji traktorów i maszyn rolniczych, jak również racjonalna gospodarka materiałami pędnymi i sprzętem technicznym jest w województwie poznańskim sprawą pierwszorzędnej wagi, ze względu na charakter rolniczy tego województwa. Dlatego też nadużycia na tym odcinku muszą być szczególnie energicznie tępić.

Na wiosnę br. stwierdzono poważne trudności w pracy stacji traktorowych, które nie pozwoliły na należyte zużytkowanie maszyn w czasie orki. Przyczyny tych trudności ujawniła Delegatura Komisji Specjalnej.

Okazało się, że ogromne ilości materiałów pędnych, przeznaczonych dla traktorów, niesumienni kombinatorzy wprowadzili na rynek na podstawie fałszywych asygnat.

Stwierdzono, że w stacjach traktorowych oraz w punktach rozdzielczych Centrali Przemysłu Naftowego świadomie wprowadzono chaos rachunkowo - kasowy, aby utrudnić wykrycie popełnionych nadużyć.

Sprawa zatoczyła szerokie kręgi, obejmując poza pracownikami akcji siewnej i Centrali Produktów Naftowych także niesumiennych administratorów majątków i kontrolerów, którzy usiłowali tuszować popełnione nadużycia.

Skarbowi Państwa wyrządzono bardzo poważne szkody, niezależnie od strat, które powstały wskutek nie dokonania we właściwym czasie orki.

Poważną część szkód delegatura poznańska zdołała zabezpieczyć na majątkach aresztowanych szkodników.

LUBLIN

Na terenie województwa lubelskiego znajdują się poważne obszary plantacji tytoniowych. Gdy stwierdzono, że znaczne ilości uprawianego tytoniu wykupują spekulanci i używają do wyrobu papierosów, delegatura Komisji Specjalnej w Lublinie przeprowadziła akcję specjalną, mającą na celu ukrócenie tego rodzaju nadużyć. Niezależnie od całego szeregu spraw, w których przestępcy zostali skierowani do obozu pracy przymusowej, konfiskacie i przekazaniu do składów PMT uległ surowiec tytoniowy wartości około 20 milionów złotych.

Delegatura w Lublinie spowodowała umieszczenie w obozie pracy trzech spekulantów walutowych, którzy zdołali utworzyć rodzaj centrali handlu walutami i złotem. O rozmiarach transakcji dokonywanych przez tych spekulantów może świadczyć fakt, że w chwili ujęcia znaleziono przy nich przeszło kilogram złotego łomu i obcą walutę, w szczególności dolary w złocie i w banknotach wartości 7 milionów złotych.

KRAKÓW

Premier Rządu Jedności Narodowej zapoznawszy się w czasie podróży lustracyjnej z ciężką dołą materialną ludności Podhala, postanowił jej przyjść z pomocą w ten sposób, że zarządził na tym terenie dodatkową wymianę banknotów okupacyjnych na banknoty Narodowego Banku Polskiego i przeznaczył na ten cel 10 milionów złotych.

Do wykonania powyższego zadania wydelegowano wyższego urzędnika Ministerstwa Skarbu, który akcję tę miał przeprowadzić przy pomocy miejscowych Komunalnych Kas Oszczędności. Niesumienny urzędnik postanowił wykorzystać zlecone sobie zadanie jako okazję do osiągnięcia korzyści majątkowych i to zarówno kosztem Skarbu Państwa jak i biedoty zamieszkującej wsie podgórskie.

Wszedł on w porozumienie z funkcjonariuszami Komunalnej Kasy Oszczędności, którzy mieli mu udzielić pomocy w wymianie. Wspólnie sporządzono fałszywe listy osób uprawnionych do wymiany, za które to osoby kombinatorzy dokonali wymiany. Mimo dużej ostrożności i sprytu sprawców, nadużycie zostało wykryte. Akcję wymiany przeprowadzono według planu, a nieuczciwych urzędników skierowano do obozu pracy.

A oto przykład z profilaktycznej działalności delegatury.

Z końcem sierpnia 1946 r. ustalono zbyt duże wahania cen na chleb i bułki. Celem zbadania tego stanu rzeczy z inicjatywy delegatury krakowskiej zostały zwołane przez Wydział Aproprowiacji i Handlu Urzędu Wojewódzkiego 2 konferencje, na których omówiono tę sprawę z przedstawicielami cechu piekarzy i reprezentantami Spółdzielni piekarskich. W wyniku tych konferencji ustalono, że nieuzasadnione jest pobieranie za 1-kilogramowy bochenek chleba kwoty 38.— zł, a za bułkę 5.— zł. Stwierdzono, że najzdrowszą kalkulację tych artykułów przeprowadzają spółdzielnie piekarskie i ceny stosowane przez tę Spółdzielnię przyjęto jako te, do których mają się stosować inni producenci. Ustalono w szczególności, że omawiane Spółdzielnie mogą sprzedawać i sprzedają kilogram chleba z 90-procentowego przemiatu w cenie 16.— zł, z 80-procentowego przemiatu w cenie 20.— zł, a bułki po 5 dkg. w cenie 3.— zł. Te więc ceny przyjęto jako uzasadnione gospodarczo i zapewniające również innym producentom godziwe zyski. Ceny te ogłoszone zostały następnie jako oficjalny cennik. Gdy następnie niektórzy spekulanci — piekarze nie dostosowali się do cennika delegatura krakowska przedsięwzięła przy pomocy wydelegowanych repre-

zentantów Związków Zawodowych kontrolę piekarń wzgl. punktów sprzedaży pieczywa i kilku spekulantów zatrzymała, stawiając w wypadkach szczególnie rażących wnioski o skierowanie ich do obozu pracy.

KIELCE

Delegatura kielecka ze specjalną troskliwością zainteresowała się zakładami przemysłu skórzanego i stosunkami panującymi w tej tak ważnej dla naszego życia gospodarczego dziedzinie.

Kontrole, przeprowadzone w zakładach garbarskich, ujawniły wiele nadużyć i uprawianie szkodnictwa gospodarczego na szeroką skalę. W jednym z zakładów okazało się, że kierownik nie prowadził księgowości po to jedynie, by ukryć machinacje ze stworzonym przez siebie „funduszem dyspozycyjnym” milionowej wartości. Przy masowej produkcji obuwia stosowano wyższe normy wykroju, niż były potrzebne, i odrzucano zupełnie dobre skóry — jako rzekomo nie nadające się do produkcji. Zapasy w ten sposób powstałe rozprowadzane były na wolny rynek i przysparzały szkodnikom milionowe dochody.

W pewnej garbarni ujawniono, że 85 procent produkcji stanowił tak zwany „lewy garbunek”, dokonywany na własny rachunek niesumiennej pracowników przy użyciu narzędzi i chemikali, stanowiących własność Państwa.

Szereg orzeczeń Komisji Specjalnej, kierujących nieuczciwych pracowników różnych zakładów do obozu pracy, to wyniki, które niewątpliwie nie pozostaną bez wpływu w tak ważnej dla naszego życia gospodarczego dziedzinie. Nie mniej ważne jest to, że przeprowadzone kontrole i dochodzenia spowodowały wydanie przez właściwe władze zarządzeń, mających na celu uzdrowienie stosunków w dziedzinie garbarstwa.

BIAŁYSTOK

Pozbawiony większego przemysłu, stał się obecnie ośrodkiem okręgu rolniczego. W związku z tym delegatura zajmuje się sprawami, związanymi z zaopatrywaniem rolników w narzędzia pracy, świadczeniami rzeczowymi i młynami.

Delegatura prawie wszystkie poważniejsze sprawy kieruje z aktami oskarżenia do sądów.

RZESZÓW

Najmłodsza z delegatur, obejmująca teren zniszczony działaniami wojennymi, szczególną uwagę poświęciła zagadnieniu odbudowy.

Kontrole prowadzone przez delegaturę doprowadziły do ujawnienia nadużyć popełnianych w punktach rozdzielczych materiałów budowlanych.

Wyniki dochodzeń spowodowały usprawnienie działalności władz kierujących odbudową.

DEKRET

z dnia 16 listopada 1945 r.

o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym.

Na podstawie ustawy z dnia 3 stycznia 1945 r. o trybie wydawania dekre­tów z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr 1, poz. 1) — Rada Ministrów posta­nawia, a Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdza, co następuje:

Art. 1.

Do wykrywania i ścigania przestępstw, godzących w interesy życia gospodarczego lub społecznego Państwa, a zwłaszcza: przywłaszczenia, grabieży mienia publicznego albo będącego pod zarządem publicznym, korupcji, łapownictwa, spekulacji i t. zw. szabrownictwa — powołuje się Komisję Spe­cjalną do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym, zwaną w dal­szym ciągu niniejszego dekretu Komisją Specjalną.

Art. 2.

Komisja Specjalna lub jej delegatura upoważniona jest do przyjmowa­nia od każdego obywatela doniesień o przestępstwach ściganych w trybie ni­niejszego dekretu.

Art. 3.

(1) Komisja Specjalna składa się z przewodniczącego oraz 8 członków.

(2) Przewodniczącego Komisji mianuje Prezydium Krajowej Rady Narodowej.

(3) Członków Komisji mianuje Prezydium Krajowej Rady Narodowej po jednym spośród kandydatów, przedstawionych przez:

- a) Prezesa Rady Ministrów,
- b) Ministra Sprawiedliwości,
- c) Ministra Obrony Narodowej,
- d) Ministra Bezpieczeństwa Publicznego,
- e) Ministra Administracji Publicznej,
- f) Dyrektora Biura Kontroli przy Prezydium Krajowej Rady Na­rodowej,
- g) Centralną Komisję Związków Zawodowych
- h) Związek Samopomocy Chłopskiej.

Art. 4.

(1) Organem wykonawczym Komisji Specjalnej jest biuro wykonawcze.

(2) Członków biura wykonawczego powołuje Prezydium Krajowej Rady Narodowej według swego uznania.

Art. 5.

(1) Komisja Specjalna może tworzyć delegatury.

(2) Delegatury mogą być stałe dla pewnych okręgów administracyjnych bądź też czasowe — dla załatwienia określonych spraw.

Art. 6.

(1) Stała delegatura Komisji Specjalnej składa się z 3 — 5 członków wyznaczonych przez Komisję Specjalną według jej uznania.

(2) W skład delegatury stałej mogą wchodzić ponadto specjalnie w tym celu upoważnieni członkowie biura wykonawczego Komisji Specjalnej.

(3) W przypadku przewidzianym w ust. (2) przewodniczącym delegatury stałej jest członek biura wykonawczego Komisji Specjalnej.

Art. 7.

Delegatura czasowa składa się z członków wyznaczonych przez Komisję Specjalną według jej uznania.

Art. 8.

Członkowie Komisji Specjalnej, biura wykonawczego oraz delegatur stałych i czasowych mogą być każdej chwili odwołani przez władzę mianującą.

Art. 9.

(1) Budżet Komisji Specjalnej objęty jest budżetem Krajowej Rady Narodowej.

(2) Wewnętrzna organizację, sposób urzędowania oraz tryb postępowania Komisji Specjalnej, w szczególności w zakresie przepisów w przedmiocie podejmowania postanowień Komisji Specjalnej, stosunek służbowy oraz normy uposażenia członków biura wykonawczego, delegatur i innych pracowników Komisji, nie pozostających w służbie państwowej lub samorządowej, ustali Prezydium Krajowej Rady Narodowej.

(3) Członkowie Komisji Specjalnej, biura wykonawczego i delegatur mają prawo do bezpłatnego korzystania z państwowych środków komunikacji na terenie całego państwa.

Art. 10.

(1) W sprawach o przestępstwa, ścigane przez Komisję Specjalną, orzekają sądy właściwe według obowiązujących przepisów prawa.

(2) Komisja Specjalna, nie kierując sprawy na drogę postępowania sądowego, może po przeprowadzeniu dochodzenia skierować sprawcę do pracy przymusowej, jeżeli jego działanie pozostaje w związku ze wstrętem do pracy albo stwarza niebezpieczeństwo popełnienia nadużyć lub dopuszczania się szkodnictwa gospodarczego.

(3) Skierowanie do pracy przymusowej winno następować na czas określony, jednak nie przekraczający lat 2. Komisja może zarządzić przedterminowe zwolnienie.

Art. 11.

Wszystkie władze i urzędy państwowe i samorządowe oraz władze sądowe i prokuratorskie tudzież wszelkie organa kontroli społecznej **obowiązane są wykonywać postanowienia Komisji Specjalnej oraz jej delegatur, wydane w zakresie ich właściwości.**

Art. 12.

Komisja Specjalna oraz delegatury mogą żądać **przekazania im spraw o przestępstwa, należące do ich właściwości, a prowadzone przez organa prokuratorskie lub władze sądowe-śledcze albo bezpieczeństwa publicznego.**

Art. 13.

W zakresie postępowania przygotowawczego oraz stosowania środków zapobiegawczych służą członkom Komisji Specjalnej, biura wykonawczego i delegatur odpowiednie uprawnienia organów sądowych i prokuratorskich.

Art. 14.

Wszelkie postanowienia Komisji Specjalnej są ostateczne; od postanowień tych nie służy żaden środek prawny.

Art. 15.

Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Prezesowi Rady Ministrów oraz Ministrom: Sprawiedliwości, Obrony Narodowej, Bezpieczeństwa Publicznego i Administracji Publicznej — każdemu we właściwym zakresie działania.

Art. 16.

Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Krajowej Rady Narodowej:

Bolesław Bierut

Prezes Rady Ministrów:

w/z Władysław Gomułka

Minister Sprawiedliwości:

Henryk Świątkowski

Minister Obrony Narodowej:

Michał Żymierski
Marszałek Polski

Minister Bezpieczeństwa Publicznego:

Stanisław Radkiewicz

Minister Administracji Publicznej:

w/z Władysław Wojski

DEKRET

z dnia 14 maja 1946 r.

o zmianie dekretu z dnia 16 listopada 1945 r. o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym.

Na podstawie ustawy z dnia 3 stycznia 1945 r. o trybie wydawania dekretów z mocą ustawy (Dz. U. R. P. nr 1, poz. 1) — Rada Ministrów postanawia, a Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdza, co następuje:

Art. 1. W dekrete z dnia 16 listopada 1945 r. o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym (Dz. U. R. P. nr 53, poz. 302) wprowadza się zmiany następujące:

1) Art. 10 otrzymuje brzmienie:

„Art. 10. (1). W sprawach o przestępstwa, ścigane przez Komisję Specjalną, orzekają sądy właściwe według obowiązujących przepisów prawa.

(2) W sprawach, w których akt oskarżenia został wniesiony do sądu przez organa Komisji Specjalnej popierać oskarżenie łącznie z zakładaniem środków odwoławczych obok prokuratora może członek Komisji Specjalnej, Biura Wykonawczego lub delegatury, każdorazowo upoważniony do tej czynności przez Przewodniczącego Komisji Specjalnej lub Przewodniczącego właściwej miejscowo delegatury“.

2) Po art. 10 wprowadza się art. 10¹, 10², 10³ i 10⁴ w brzmieniu:

„Art. 10¹ (1) Komisja Specjalna, nie kierując sprawy na drogę postępowania sądowego, może po przeprowadzeniu dochodzenia nakazać umieszczenie sprawcy w obozie pracy, jeżeli jego działanie pozostaje w związku ze wstrętem do pracy albo stwarza niebezpieczeństwo popełniania nadużyć lub dopuszczania się szkodnictwa gospodarczego.

(2) Skierować do obozu pracy można na czas określony, nie przekraczający lat 2.

(3) Komisja Specjalna może zarządzić przedterminowe zwolnienie osoby osadzonej w obozie pracy. Przedterminowe zwolnienie może

nastąpić po odbyciu przez osobę osadzoną co najmniej jednej trzeciej części okresu, oznaczonego w orzeczeniu.

Art. 10² (1) W celu zapobieżenia uchyleniu się podejrzanego od odpowiedzialności w trybie art. 10¹ Komisja Specjalna stosuje odpowiednio przepisy rozdziałów I — III księgi IV kodeksu postępowania karnego.

(2) W razie wydania orzeczenia nakazującego umieszczenie w obozie pracy, Komisja Specjalna może zaliczyć na poczet okresu pozbawienia wolności całkowicie lub częściowo okres tymczasowego aresztowania.

Art. 10³. Komisja Specjalna może orzec przepadek na rzecz Skarbu Państwa stanowiących własność sprawcy przedmiotów, pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z przestępstwa, lub narzędzi, które służyły lub były przeznaczone do jego popełnienia.

Art. 10⁴. Postępowanie, dotyczące skierowania sprawcy do obozu pracy, toczy się bez udziału obrońcy.

Art. 2. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Prezesowi Rady Ministrów oraz Ministrom: Sprawiedliwości, Obrony Narodowej, Bezpieczeństwa Publicznego i Administracji Publicznej.

Art. 3. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Krajowej Rady Narodowej:

Bolesław Bierut

Prezes Rady Ministrów:

Edward Osóbka-Morawski

w/z Minister Sprawiedliwości:

Leon Chajn

w/z Minister Obrony Narodowej:

Marian Spychalski

Minister Bezpieczeństwa Publicznego:

Stanisław Radkiewicz

Minister Administracji Publicznej:

Władysław Kiernik

SKŁAD PERSONALNY KOMISJI SPECJALNEJ I JEJ ORGANÓW

Komisja Specjalna

Przewodniczący:

Roman Zambrowski — Członek Prezydium Krajowej Rady Narodowej

Członkowie:

Henryk Gacki — Prokurator Sądu Najwyższego,
Przedstawiciel Prezesa Rady Ministrów,
II zastępca Przewodniczącego

Leon Chajn — Podsekretarz Stanu w Min. Sprawiedliwości
Przedstawiciel Ministra Sprawiedliwości

Konrad Świetlik — Generał Brygady,
Przedstawiciel Ministra Obrony Narodowej

Mieczysław Mietkowski — Podsekretarz Stanu w Min. Bezpieczeństwa Publ.
Przedstawiciel Ministra Bezpieczeństwa Publ.

Marceli Porowski — Wicedyrektor Departamentu,
Przedstawiciel Ministra Admin. Publicznej

Jan Grubecki — Dyrektor Biura Kontroli przy Prezydium K. R. N.

Dr Kazimierz Jasiński — Przedstawiciel Centr. Komisji Związków Zaw.
I Zastępca Przewodniczącego

Eugeniusz Gajewski — Przedstawiciel Związku Samopomocy Chł.

Biuro Wykonawcze

Dyrektor: Dr Kazimierz Jasiński

Zastępcy:

1. Henryk Gacki
2. Stefan Kalinowski — Poseł do KRN — Członek Biura Wykonawczego
3. Dr Bolesław Walawski

Członkowie Biura Wykonawczego

Gottesman Leon	— wiceprokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie
Macheta Zdzisław	— mgr praw
Madey Marian	— wiceprokurator Sądu Apelacyjnego w Toruniu
Pazińska Bronisława	— mgr praw — adwokat
Roszkowski Aleksander	— mgr ekonomii
Rzymowski Włodzimierz	— sędzia Sądu Okręgowego w Warszawie
Strumiński Juliusz	— mgr praw — adwokat
Trembałowicz Michał	— prokurator Specj. Sądu Karnego w Krakowie
Wicha Władysław	— urzędnik

Przewodniczący delegatur

w Białymstoku	— Andzilewko Milecjusz — mgr filozofii
w Bielsku	— Hubert Wiesław — mgr praw
w Bydgoszczy	— Szulc Ludwik — robotnik
w Częstochowie	— Tomzik Marian — robotnik
w Gdańsku	— Krasicki Stanisław — mgr praw
w Jeleniej Górze	— Nowakowski Michał — pprok. Sądu Okręg. we Wrocławiu
w Katowicach	— Ślusarczyk Januariusz — technik maszynowy
w Kielcach	— Maj Tadeusz — absolwent Szkoły Podchor.
w Krakowie	— Mikołajski Jan — absolwent Akad. Sztuk Piękn.
w Lublinie	— Wawrzonek Stanisław — teletechnik
w Łodzi	— Madej Stanisław — włókniarz
w Olsztynie	— Burda Andrzej — mgr praw
w Poznaniu	— Piotrowicz Stanisław — hydrotechnik
w Rzeszowie	— Kosztirko Kazimierz — urzędnik
w Szczecinie	— Preiss Walenty — mgr praw
w Wałbrzychu	— Mazur Franciszek — górnik
w Warszawie	— Wicha Władysław — urzędnik
w Wrocławiu	— Walczak Stanisław — mgr praw

S P I S R Z E C Z Y

	str.
Słowo od Prezydenta Krajowej Rady Narodowej	
Słowo od Premiera Rządu Jedności Narodowej.	
Fotografia Przewodniczącego Komisji Specjalnej.	
Roman Zambrowski — Rok pracy Komisji Specjalnej	3
Fotografia Dyrektora Biura Wykonawczego.	
Dr Kazimierz Jasiński — Wkład Związków Zawodowych w pracę Komisji Specjalnej	9
Henryk Gacki — Komisja Specjalna a Sądy i Prokuratura . . .	13
Inż. Jan Grubecki — Biuro Kontroli przy Prezydium KRN a Ko- misja Specjalna	17
Stefan Kalinowski — Czy społeczeństwo zdało egzamin z walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym?	19
Leon Gottesman — Cele i zadania Komisji Specjalnej . . .	21
Marian Madey — Czynniki społeczny w walce z przestępczością . .	27
Bronisława Pazińska — Profilaktyka i akcje specjalne	29
Zdzisław Macheta — Orzeczenia o przypadku w Komisji Specjalnej	35
Michał Trembałowicz — Obóz Pracy	39
Grudzień 1945 — Grudzień 1946	41
Z działalności delegatur Komisji Specjalnej	49
Dekret z dnia 16.XI.1945 r. o utworzeniu i zakresie działania Ko- misji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym	63
Dekret z dnia 14 maja 1946 r. o zmianie dekretu z dnia 16.XI.1945 r. o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym . .	68
Skład personalny Komisji Specjalnej i jej organów . . .	69

4

Zakł. Graf. „KSIAŻKA“, W-wa. Z. 2266. 2.200. B-14753.

Biblioteka Uniwersytetu
M. CURIE-SKŁODOWSKIEJ
w Lublinie

016824

"Retrokonwersja"

1005026999